

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Dovolání v civilním procesu

Klára Jandlová
Právo a právní věda
léta studia (2010-2016)

Vedoucí práce: *JUDr. Miloslav Ungr*

2. prosince 2015

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé práce, panu JUDr. Miloslavu Ungrovi, který svými odbornými připomínkami, trpělivým vedením a cennými radami přispěl k napsání této diplomové práce.

Seznam použitých zkratk

o.s.ř. – zákon č. 99/1963 občanský soudní řád

NS – Nejvyšší soud

ÚS – Ústavní soud

c.ř.s. – Civilní řád soudní

sp.zn. - spisová značka

Cdo – spisová značka agendy dovolání ve věcech občanskoprávních a obchodních

Odo – původní spisová značka agendy dovolání ve věcech obchodních

Obsah

1. Úvod.....	1
2 OPRAVNÉ SYSTÉMY A OPRAVNÉ PROSTŘEDKY V ČESKÉM PRÁVNÍM ŘÁDU.....	2
2.1 OBECNÁ CHARAKTERISTIKA OPRAVNÝCH SYSTÉMŮ.....	3
2.1.1 Apelace.....	3
2.1.2 Kasace	4
2.1.3 Revize.....	4
2.2 ŘÁDNÉ A MIMOŘÁDNÉ OPRAVNÉ PROSTŘEDKY.....	4
2.2.1 Řádné opravné prostředky.....	5
2.2.2 Mimořádné opravné prostředky.....	5
2.2.3 Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost.....	5
2.2.3.1 Žaloba na obnovu řízení.....	5
2.2.3.2 Žaloba pro zmatečnost.....	7
3 HISTORICKÝ VÝVOJ INSTITUTU DOVOLÁNÍ NA ÚZEMÍ ČR.....	9
3.1 JOSEFÍNSKÝ SOUDNÍ ŘÁD (1781).....	9
3.2 CIVILNÍ ŘÁD SOUDNÍ.....	11
3.3 VÝVOJ PO ROCE 1918.....	13
3.4 VÝVOJ V LETECH 1948-1990.....	14
3.5 VÝVOJ PO ROCE 1990.....	15
3.5.1 Novela provedená zákonem č. 238/1995 Sb.....	16
3.5.2 Novela provedená zákonem č.30/2000 Sb.....	16
3.6 VÝVOJ PO ROCE 2013.....	17
4 SOUČASNÁ PRÁVNÍ ÚPRAVA DOVOLÁNÍ A KOMPARACE S PŘEDEŠLOU ÚPRAVOU.....	19
4.1 PŘÍPUSTNOST DOVOLÁNÍ, PODMÍNKY PODÁNÍ, SROVNÁNÍ NOVÉ A PŘEDCHOZÍ ÚPRAVY.....	19
4.2 PODÁNÍ DOVOLÁNÍ.....	22
4.2.1 Aktivní legitimace k podání dovolání.....	22
4.2.2 Lhůta k podání dovolání, §240 o.s.ř.....	22
4.2.3 Zákonné zastoupení §241 o.s.ř.....	23
4.2.4 Další náležitosti podání dovolání §241 a), o.s.ř.....	23
4.2.4.1 Novelou nezměněné zvláštní náležitosti podání dovolání.....	24
4.2.4.2 Novelou změněné zvláštní náležitosti podání dovolání.....	24
4.3 DOVOLACÍ ŘÍZENÍ.....	26
4.3.1 Úkony soudu prvního stupně, §241b, o.s.ř.....	26
4.3.2 Řízení u dovolacího soudu, §242 - §243b, o.s.ř.....	27
4.4 ROZHODNUTÍ O DOVOLÁNÍ (§243c - §243g o.s.ř.).....	31
4.4.1 Odmítnutí dovolání (§243c o.s.ř.).....	31
4.4.2 Věcné rozhodování o dovolání (§243d o.s.ř.).....	32
4.4.2.1 Zamítnutí a změna napadeného rozhodnutí.....	32
4.4.2.2 Zrušení napadeného rozhodnutí.....	33
4.4.2.3 Průběh a forma rozhodování o dovolání (§243f, o.s.ř.).....	34
4.4.2.4 Další průběh řízení (§243g o.s.ř.).....	34
5 SOUVISEJÍCÍ JUDIKATURA.....	36
5.1 PŘÍPUSTNOST DOVOLÁNÍ.....	36
5.2 PODÁNÍ DOVOLÁNÍ.....	39
5.3 ROZHODNUTÍ NS O DOVOLÁNÍ.....	40
6 ÚVAHY DE LEGE FERENDA.....	43
6.1 ZMĚNY, KTERÉ JSOU VNÍMÁNY KLDNĚ.....	43
6.2 ZMĚNY, KTERÉ JSOU VNÍMÁNY ROZPORUPLNĚ	44
6.3 NÁVRH NA NOVELIZACI.....	46
6.4 SHRNUTÍ.....	46
7 ZÁVĚR.....	48

8 RESUMÉ.....	50
SEZNAM ZDROJŮ A POUŽITÉ LITERATURY.....	51

1. Úvod

Dovolání je velmi významným institutem v českém právním řádu. Má dvě stěžejní funkce, a to jsou funkce nápravná a funkce sjednocovací. Nápravná funkce je zásadní pro konkrétní případy dovolání, z pohledu občana a jeho právní jistoty. Sjednocovací funkce pak spočívá v tom, že Nejvyšší soud skrze dovolání udává směr soudům nižšího stupně, jakým se ve své rozhodovací praxi mají ubírat.

Cílem této práce je rozebrat dovolání především z pohledu novelizace provedené zákonem č. 404/2012 Sb., jímž byl institut dovolání značně pozměněn. Práce se je rozdělena na dva celky, první z nich je teoreticko – historický, kde je dovolání zařazeno z pohledu teorie práva, opravných prostředků a opravných systémů. Jsou zde rozebrány podoby dovolání a potažmo možnosti opravných prostředků v průběhu českých dějin od roku 1781 do současnosti. Druhý celek je zaměřen prakticky, je zde rozebíráno dovolání ve znění současně účinných předpisů a judikatura s tím související, to vše s důrazem na změny, které jsou v účinnosti od 1.1.2013. Práci završuje kapitola věnovaná úvahám de lege ferenda nad institutem dovolání, nad rozebíranou změnou zákona a případnými dalšími budoucími novelizacemi dovolání.

2 Opravné systémy a opravné prostředky v českém právním řádu

Rozhodnutí soudu i soudní proces jsou produkty lidské činnosti, a poněvadž žádný člověk není neomylný, tak i v těchto věcech se mohou vyskytnout jistá pochybení jak na straně soudu, tak na straně účastníků občanskoprávního řízení. S touto eventualitou český právní řád počítá a poskytuje možnost přezkoumání případných vad tomu účastníku řízení, který se cítí být poškozen ať už chybným průběhem soudního řízení (*error in procedendo*), či vydáním vadného soudního rozhodnutí (*error in iudicando*).¹

Ústava ČR praví, že „*Soudní moc vykonávají jménem republiky nezávislé soudy.*“² a tím zakotvuje nezávislost soudů v České republice. Z toho vyplývá, že ani kontrola soudních rozhodnutí neprobíhá před jiným orgánem veřejné moci, než před orgánem soudním. Občanskoprávní řízení je zpravidla dvojinstanční³, soud vyššího stupně přezkoumává rozhodnutí soudu stupně nižšího. Možnost přezkumu soudních rozhodnutí realizuje Listinou zaručené právo na spravedlivý proces (článek 36. LZPS „*Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu*“), prohlubuje důvěru jedince v předvídatelnost práva a spravedlnost, a tím je i v zájmu celé společnosti.

¹ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., *Civilní právo procesní*. Praha: Linde, 2014, str. 499.

² Čl.81 zák. 2/1993 Sb. Ústava ČR.

³ Výjimky z přípustnosti odvolání stanoví §202 odst. 2, o.s.ř.

2.1 Obecná charakteristika opravných systémů

Opravným systémem se v právní teorii rozumí obecný princip, jakým se dané opravné řízení bude vést. V kontinentálním právu jsou tři základní typy opravných systémů – apelační, kasační a revizní. *„Při rozlišování opravných systémů je rozhodující rozsah přezkumné činnosti opravného soudu (zda je oprávněn přezkoumávat skutkovou i právní stránku věci), stejně jako rozsah práv a povinností účastníka, který o přezkoumání rozhodnutí usiluje (zda jsou stanoveny zvláštní podmínky přípustnosti, zda je oprávněn přinášet v opravném řízení nové skutečnosti, nové důkazy, atp.) a také způsob rozhodování opravného soudu.“*⁴

2.1.1 Apelace

Apelační opravný systém je nejširší a nejstarší z výše jmenovaných. O apelaci rozhoduje apelační („odvolací“) soud, který je oprávněn napadené rozhodnutí přezkoumávat jak po stránce skutkové, tak po stránce právní. Apelační soud může po opětovném přezkoumání potvrdit rozhodnutí prvoinstančního soudu, pokud je shledá bezvadným, nebo rozhodnutí na základě vlastního uvážení změnit, anebo je ve výjimečných případech zrušit.

V rámci apelace se ještě rozlišuje úplný a neúplný apelační systém. Úplná apelace umožňuje účastníku řízení uplatňovat nové, před soudem prvního stupně neprojednané skutečnosti (tzv. „nova“, či „novoty“). Odvolací soud provádí důkazy sám a není ve svém rozhodování vázán zjištěním soudu prvního stupně.

Dle zákona 292/2013 Sb., Zákon o zvláštních řízeních soudních, se systému úplné apelace užije pro nesporná řízení, a to pouze pokud to tento zákon připouští. Pro sporná řízení se nova mohou výjimečně uplatnit tehdy, když splňují podmínky uvedené v ustanovení § 205a odst. 1, o.s.ř.

Dne 1. ledna 2001 byl princip úplné apelace (krom zmíněných výjimek v nesporných řízeních) nahrazen principem apelace neúplné. Ten spočívá v tom, že účastník nesmí před soudem druhé instance uplatňovat nova. Druhoinstanční soud pak rozhoduje dle zjištění skutkového stavu, jaký byl uveden před prvoinstančním soudem. Princip neúplné apelace odpovídá požadavku na hospodárnost řízení a také se do něj promítá princip koncentrace řízení.⁵ Princip
4WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 501.
5WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 502.

neúplné apelace by měl ideálně působit i na účastníky řízení tak, aby se na spor důkladně připravili a opravdu vznesli již před soudem prvního stupně všechny důkazy a skutečnosti, které jsou jim známy.

2.1.2 Kasace

Na rozdíl od apelačního, kasační systém dovoluje přezkoumání napadeného rozhodnutí pouze po právní stránce, nikoliv po stránce skutkové. Nova jsou zakázána, kasační soud tedy rozhoduje na základě stejných skutečností, které byly předvedeny při soudu nižšího stupně. Kasační soud přezkoumává případnou chybnou aplikaci hmotného i procesního práva. Kasační soud není oprávněn k rozhodnutí ve věci samé, tudíž nemůže rozhodnutí instančně nižšího soudu změnit, může jej pouze potvrdit nebo zrušit a vrátit k projednání. Instančně nižší soud je pak vázán právním názorem kasačního soudu. O tento opravný systém se zcela opírá např. žaloba pro zmatečnost.

2.1.3 Revize

Revizní systém, stejně jako kasační, dovoluje přezkoumání napadeného rozhodnutí pouze po stránce právní, nikoliv po stránce skutkové. Na rozdíl od kasačního, revizní soud má pravomoc napadené rozhodnutí nejen potvrdit nebo zrušit, ale i změnit. Rozhodnutí soudu nižší instance změní revizní soud tehdy, pokud nižší soud správně zjistil skutkový stav věci, ale nesprávně jej posoudil. Ve svém rozhodování pak bude vycházet ze skutkového stavu, jaký byl nalezen soudem nižšího stupně.

Od 1.1. 2013 byly do dovolacího řízení vneseny prvky revizního principu a NS může napadené rozhodnutí i změnit. Stále ale převažuje v rozhodování princip kasační.

2.2 Řádné a mimořádné opravné prostředky

„Opravné prostředky jsou instituty procesního práva dávající účastníkům možnost iniciovat (zahájit) opravné řízení.“⁶ Je to tedy formalizovaný způsob, jakým se účastník řízení může domoci svého práva, pokud se cítí být rozhodnutím soudu poškozen. Právní teorie dělí opravné prostředky na řádné a mimořádné.

---

⁶WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 500.

2.2.1 Řádné opravné prostředky

Řádné opravné prostředky jsou ty, které napadají ještě nepravomocné soudní rozhodnutí a mají odkladný účinek. Řádným opravným prostředkem je odvolání. Řádnými opravnými prostředky sui generis jsou pak odpor proti platebnímu rozkazu a námitky proti směnečnému nebo šekovému platebnímu rozkazu.

2.2.2 Mimořádné opravné prostředky

Mimořádné opravné prostředky jsou prostředky napadající ta soudní rozhodnutí, která již nabyla právní moci. Představují tak průlom do právní jistoty. Z faktu, že mohou být uplatněny až po nabytí právní moci rozsudku pak vyplývá, že nemají odkladný účinek. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, domnívám se, že pro úplnost mé práce je vhodné alespoň nastínit další dva mimořádné opravné prostředky, které se v našem právním řádu uplatňují vedle dovolání, a to žalobu pro zmatečnost a žalobu na obnovu řízení.

2.2.3 Žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost

Obě tyto žaloby jsou zvláštní v tom, že na rozdíl od odvolání či dovolání se aplikují tehdy, kdy je původní řízení pravomocně ukončeno, ale otevírají cestu k tomu, aby mohlo být o jeho aspektech znovu jednáno. Nepokračují tak v původním řízení, ale zahajují řízení nové.⁷

Pokud dojde k tomu, že rozhodnutí je napadeno více mimořádnými opravnými prostředky, přednost přede všemi dostane dovolání. Až do rozhodnutí o dovolání se řízení o těchto žalobách přeruší. V případě podání žaloby na obnovu řízení a žaloby pro zmatečnost je soud dle §235b odst.1 o.s.ř. povinen tato řízení spojit.

2.2.3.1 Žaloba na obnovu řízení

*„Žaloba na obnovu řízení je mimořádný opravný prostředek určený ke zhojení nedostatků skutkových zjištění. Na základě žaloby na obnovu řízení může být přezkoumáno pravomocné rozhodnutí (rozsudek nebo usnesení) ve věci samé. Pokud nemůže dále obstát pro zásadní změny ve skutkové situaci případu.“*⁸ Dle

⁷ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol., Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 325.

⁸WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 545.

ustanovení §228 o.s.ř. může účastník řízení napadnout rozhodnutí prvoinstančního či odvolacího soudu tehdy, když po právní moci tohoto rozhodnutí existují skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které nemohl bez své viny použít v původním řízení. Také je tato žaloba přípustná tehdy, lze-li nově předvést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, a to za předpokladu, že tyto budou mít pro žalobce příznivější vliv na rozhodnutí ve věci samé. Žalobou na obnovu řízení může účastník, za obdobných předpokladů, také napadnout pravomocné usnesení, kterým byl schválen smír, pravomocný platební rozkaz, pravomocný rozsudek pro uznání a pravomocný rozsudek pro zmeškání.

Žaloba na obnovu řízení naopak není přípustná tehdy, dá-li se nápravy stavu věci dosáhnout jinak, vyjma dovolání. Dále není možno žalobou na obnovu řízení napadnout usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby, výroky o nákladech řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti. Také jí nelze napadnout usnesení o předběžném opatření nebo usnesení o žalobě pro zmatečnost. Žalobu na obnovu řízení není možné podat ve věcech partnerských a manželských a to ani tehdy, pokud ještě nedošlo ke vzniku nového partnerského či manželského svazku.⁹

Žalobu na obnovu řízení lze podat v subjektivní lhůtě tří měsíců od doby, kdy se navrhovatel dozvěděl o důvodu obnovy nebo od doby, kdy ji mohl uplatnit. Běh této lhůty neskončí před uplynutím tří měsíců ode dne, kdy rozhodnutí nabude právní moci. Běh objektivní lhůty pro podání této žaloby běží od právní moci napadeného rozhodnutí a trvá tři roky. Zmeškání nelze prominout. Existují však výjimky, kdy zmeškání lhůty prominout lze, a ty se týkají těch případů, kdy civilní soud určil právní poměry na základě rozhodnutí jiného orgánu (trestního soudu o trestném činu, správního orgánu o správním deliktu či přestupku) a toto rozhodnutí jiného orgánu bylo zrušeno.

Aktivní legitimaci k podání této žaloby pak má jakýkoliv účastník původního řízení, což implikuje, že žalobcem se může stát i původně žalovaný. Vedlejší účastník může žalobu podat pouze se souhlasem podporovaného účastníka původního řízení.¹⁰

---

⁹ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol., Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 326.

¹⁰ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol., Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 327.

2.2.3.2 Žaloba pro zmatečnost

„Žaloba pro zmatečnost (§229 OSŘ) je mimořádným opravným prostředkem sloužícím k nápravě vad právních (procesně-právních), tedy k tomu, aby mohla být zrušena rozhodnutí, která byla vydána po řízení postiženém zásadními a podstatnými vadami (bylo zmatečné), a to bez ohledu na to, zda konečná rozhodnutí jsou nebo nejsou věcně správná. Touto žalobou se nelze domáhat nápravy pochybení, kterých se soud dopustil ve zjištění skutkového stavu nebo při hmotněprávním posouzení věci“¹¹

Tyto procesně-právní vady jsou v zákoně (§ 229 o.s.ř.) uvedeny jako důvody zmatečnosti. Žalobou pro zmatečnost se dá napadnout takové rozhodnutí, v němž důvody zmatečnosti sehrály takovou roli, že nebyly splněny podmínky řízení. Nejčastěji se jedná o nedostatek soudní pravomoci, nedostatek procesní způsobilosti být účastníkem, překážka zahájeného řízení nebo překážka rozsouzené věci. Méně často je tento závažný důvod jiný, například chybí návrh na zahájení řízení, je-li ho třeba; účast vyloučeného soudce; nesprávné obsazení soudu; zamítnutí návrhu na výkon rozhodnutí podle ustanovení §261a o.s.ř. Důvod pro tuto žalobu zakládá i případ, kdy bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce či přisedícího (zde však musí být dána příčinná souvislost mezi soudcovým trestným činem a pro účastníka nepříznivým rozhodnutím). Posledním důvodem pro podání žaloby pro zmatečnost je i nesprávný postup vedoucí k odnětí možnosti jednat před soudem.¹²

Žalobu pro zmatečnost pak nelze podat v případech, kdy nelze podat ani žalobu na obnovu řízení (proti rozsudkům o rozvodu manželství nebo jimiž bylo vysloveno, že manželství je neplatné nebo že zde není, rovněž není tato žaloba přípustná proti výrokům o nákladech řízení, o lhůtě k plnění a o předběžné vykonatelnosti). Není přípustná ani proti rozhodnutí, kterým již bylo o zmatečnosti rozhodnuto.

Lhůty pro podání žaloby pro zmatečnost běží obdobně jako u výše zmíněné žaloby na obnovu řízení. Subjektivní lhůta je tříměsíční a běží ode dne, kdy se účastník dozvěděl o důvodu zmatečnosti, zpravidla pak od doručení napadnutelného rozhodnutí. Objektivní lhůta je tříletá a platí v případech, kdy

¹¹KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O., Občanské právo procesní. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 286.

¹²ZAHRADNÍKOVÁ, R. a kol., Civilní právo procesní. Plzeň: Aleš Čeněk, 2013, str. 328.

důvodem pro zmatečnost je skutečnost, že účastník neměl procesní způsobilost nebo že rozhodoval vyloučený soudce.¹³ Tato lhůta běží od právní moci napadnutelného rozhodnutí.

Aktivní legitimaci pro tuto žalobu mají, stejně jako u žaloby pro obnovu řízení, účastníci a vedlejší účastníci se souhlasem podporovaného účastníka. Navíc ji mohou uplatnit ještě státní zastupitelství nebo Úřad pro zastupování státu, pokud vstoupily do původního řízení.

---

¹³KINDL, M., ŠÍMA, A., DAVID, O., Občanské právo procesní. 2. vyd., Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, str. 289.

3 Historický vývoj institutu dovolání na území ČR

Civilní právo procesní procházelo v dějinách nesčetnými proměnami. Abychom dovolání a jeho dnešní podobu mohli dobře pochopit, musíme začít sledovat vývoj od doby, kdy byl tento institut v občanskoprávním procesu na českém území zaveden.

„Základ pojetí civilního soudního řízení vznikl na našem území z několika zdrojů. Jádro tvořilo římské procesní právo, modifikované a formalizované později regulami kanonického procesu. Pod vlivem římského práva a přimísením některých domácích prvků vznikl zejména v německých zemích tzv. obecnoprávní proces, od něhož se staročeský proces poněkud odlišoval. Postupně však procesní pravidla i v českých zemích podléhala vlivu obecnoprávního pojetí a na jeho zásadách došlo ke změně zejména v důsledku Obnovených zřízení zemských v Čechách (1627) a na Moravě (1628) a k nim vydaných Deklaratorií a novel (1640) a Pragmatik (1753).“¹⁴

Z pohledu institutu dovolání byla zásadní až kodifikace vydaná roku 1781, tedy Josefínský soudní řád.

3.1 Josefínský soudní řád (1781)

Druhá polovina osmnáctého století se nesla již plně ve znamení osvícenství. Feudalismus podléhal novým filozofickým směrům a novátorským myšlenkám. Rozum se dostával do popředí a nahradil tak slepou víru. Filozofové jako Voltaire, Jean-Jacques Rousseau, Denis Diderot nebo John Locke zaváděli nový pohled na svět. Stejně tak se o slovo hlásily občanské svobody a s nimi i práva. Například právo na spravedlivý proces, se kterým se pojila i touha po zamezení určité hegemonie soudů.

Tou dobou habsburské monarchii vládl panovník, který byl dle mnohých historických zdrojů skutečným ztělesněním osvícenských ideálů, Josef II. Ačkoliv vládl samostatně pouhých deset let, zavedl za tuto dobu mnoho zákonů a reformoval tak celou říši právě ve smyslu a duchu osvícenství. Právo a soudní organizace nemohly při svém zásadním významu pro chod státu zůstat stranou. Pro civilní proces je jeho nejzásadnější reformou Josefínský soudní řád.

---

¹⁴JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V., RUNDOVÁ, A., Mezníky českých právních dějin. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 117.

Josefínský soudní řád vydaný 1. května 1781 sjednocoval do té doby roztříštěnou soudní soustavu ve všech zemích, kterým Josef II. pod různými tituly vládl.¹⁵ Nahradil zásady procesního práva, ukotvené ve výše zmíněném Obnoveném zřízení zemském(1627) a k němu vydaných Deklaratoriích (1640) a Pragmatikách (1753).¹⁶ Byl prvním řádem, který odděloval trestní řízení od civilního, každé řízení mělo svůj vlastní kodex. Soudy byly po této reformě propojeny vzájemným instančním postupem, který měl vyloučit dřívější libovůli a nejednotnost nižších soudů. Existovaly už jen soudy zeměpanské nebo se u soudů uplatnily jednotné zásady hmotněprávní, procesní a organizační.¹⁷

Myšlenky osvícenství se například promítaly i do faktu, že od účinnosti tohoto právního předpisu museli soudci prokazovat právnické vzdělání, odstupňované podle druhu soudu na kterém působili, ale také do té inovace, že právní péče byla zásadně bezplatná pro všechny obyvatele státu.¹⁸

Dle Josefínského soudního řádu mohli účastníci uplatňovat jak řádné, tak mimořádné opravné prostředky. Proti nepravomocným rozsudkům první stolice byla opravným prostředkem apelace. Proti rozsudkům druhé instance (apelačních soudů) pak právě dovolání, které se řídilo revizním opravným principem. Z toho vyplývá, že soudní proces byl trojinstanční a dovolání bylo řádným opravným prostředkem. Opravné prostředky měly jak devolutivní, tak suspenzivní účinky. Byl již zakotven zákaz reformatio in peius a zákaz novot při dalším přezkoumání.¹⁹ Dovolání bylo původně přípustné pouze proti měnícím rozsudkům apelačního soudu. Toto ustanovení pak změnil až roku 1833 dvorský dekret č. 2593 sb. z.s, který umožňoval účastníkům řízení podat tzv. „mimořádné dovolání“ i proti potvrzujícímu rozsudku druhoinstančního soudu pro zřejmou „zmatečnost a nespravedlnost“, a to pouze v těch případech, kdy hodnota sporu přesahovala 500 zlatých r. č.²⁰

---

¹⁵ Císař Svaté říše římské v letech 1765 až 1790, v letech 1780 až 1790 král uherský a (nekorunovaný) král český, markrabě moravský a arcivévoda rakouský.

¹⁶ SCHELLEOVÁ, I., Český civilní proces. Praha: Linde, 1997, str. 62.

¹⁷ ADAMOVÁ, K., RIEGROVÁ, B., SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L., ŠOUŠA, J., Dějiny českého soudnictví do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, str. 76.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V., RUNDOVÁ, A., Mezníky českých právních dějin. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, str. 118.

Nejvyšší soudní dvůr sídlil od roku 1749 ve Vídni a představoval nejvyšší soudní instanci, kam se účastník mohl dovolat.²¹

3.2 Civilní řád soudní

Ačkoliv Josefínský soudní řád představoval velký krok kupředu v oblastech právní jistoty, zákonnosti nebo rychlosti řízení, nebyl tento řád nijak úzce spjat s podnikáním. Právě podnikání se rozmohlo po revolučním roce 1848 a zákonodárci jej museli reflektovat. Zásady jako rovnost občanů před zákonem a naprosté odstranění zbytků stavovského soudnictví nyní byly prosazovány s ještě větší razancí než předtím.²² V druhé polovině devatenáctého století proběhlo několik více či méně neúspěšných pokusů (alespoň pro určitá území habsburské monarchie) o novelizaci procesního práva, které již nekorespondovalo s rychle se rozvíjejícím liberálním kapitalismem. Jednotné úpravy se však Rakousko-Uhersko dočkalo až v roce 1895.

„V sousední Německé říši došlo k úpravě procesního práva roku 1877, a ta se stala přímým vzorem pro rakouskou úpravu z roku 1895 (autor dr. Franz Klein). Tehdy konečně byla vydána tzv. jurisdikční norma s uvozovacím zákonem (zák. č. 110/1895 ř.z. a č. 111/1895 ř.z.), nový civilní řád soudní s uvozovacím zákonem (zák. č. 112/1895 ř.z. a č. 113/ 1895 ř.z.) a nový exekuční řád s uvozovacím zákonem (zák. č. 78/1896 ř.z. a č. 79/1896 ř.z.). Všechny tyto zákony nabyly účinnosti 1. ledna 1898.“²³

Pro civilní proces podstatný Civilní řád soudní obsahoval 602 paragrafů a dělil se do šesti částí: všeobecná ustanovení, řízení před soudy sborovými první instance, řízení před soudy okresními, opravné prostředky, žaloba pro zmatečnost a obnovu a zvláštní druhy řízení.

Stranám byla ponechána dispozice s předmětem řízení. Novinkou bylo, že ani chudým občanům nebylo odepřeno právo na spravedlivý proces a tímto řádem byla realizována myšlenka, že chudoba nemá být překážkou v domožení se

20 BULÍN, Hynek., Dovolání podle práva československého, německého a francouzského. Praha: Orbis Praha, 1935.

21 SCHELLEOVÁ, I., Český civilní proces. Praha: Linde, 1997, str. 64.

22 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 54.

23 SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 56.

spravedlnosti. Povolením práva chudých strana obdržela osvobození od soudních poplatků a právo na bezplatné služby advokáta. Prolamoval se tak princip rovnosti před soudem.²⁴

Nově byla také zavedena zásada ústnosti a veřejnosti do sporného soudního řízení. Ve výjimečných případech mohla být veřejnost soudním rozhodnutím soudu z jednání vyloučena, rozsudek však musel být veřejně vyhlášen.

Jak je zmíněno výše, Civilní soudní řád zakotvoval i opravné prostředky. Proti rozsudku bylo možné podat odvolání, proti rozsudku odvolacího soudu bylo pak přípustné podat dovolání. Proti usnesení se mohl podat rekurs. Opět se zde tedy uplatňuje trojinstančnost soudů a institut dovolání je vnímán jako řádný opravný prostředek.

Samo dovolání pak bylo upraveno v ustanoveních §502 – 513 Civilního řádu soudního (dále jen „c.ř.s.“). Dovolání bylo možné podat u prvoinstančního soudu, a to ve čtrnáctidenní lhůtě, která se počítala od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Dovolání bylo možné podat ze čtyř taxativně vymezených důvodů:

- - pro zmatečnost pro některou z vad uvedených v §477 c.ř.s.
- - pokud řízení trpělo jinou než zmatečností vadou, jež bránila vysvětlení sporu
- - odvolacím soudem nebyl správně zjištěn stav věci
- - pokud odvolací soud věc nesprávně právně posoudil²⁵

Dovolání bylo přípustné proti velkému rozsahu rozhodnutí, tendence však byla taková, že se postupně upouštělo od dovolání proti potvrzujícím rozsudkům druhoinstančního soudu, také proti rozsudkům se zanedbatelným předmětem sporu (předmět sporu, který nepřevyšoval 2000Kčs, později 7000Kčs) a proti rozsudkům, které se týkaly zákonné výměry výživného.²⁶

---

²⁴JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V., RUNDOVÁ, A., Mezníky českých právních dějin. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s. r. o., 2005, str. 151.

²⁵Ustanovení §502 – 513 c.ř.s.

²⁶SCHELLEOVÁ, Ilona. Dovolání v civilním řízení včera a dnes. Bulletin advokacie 1997, č. 67, str. 26.

Považuji za zajímavé, že Civilní soudní řád platí v Rakousku (v novelizované podobě) dodnes, rovněž inspiroval úpravu civilního procesu v Itálii a Polsku, což svědčí o jeho pokrokovosti a nadčasovosti.

3.3 Vývoj po roce 1918

28. října roku 1918 vznikla Československá republika. Rakousko-Uhersko bylo po první světové válce v troskách a vytoužená suverenita Československa se stala skutečností. Při vzniku samostatného státu se ale zákonodárci museli vypořádat s otázkou, jakými zákony se tento stát bude nadále řídit. Jako první zákon nově vzniklé republiky byl přijat takzvaný „recepční zákon“ č. 11/1918 Sb. z. a n., jehož autorem byl Alois Rašín. *„Základním tímto zákonem mělo být zamezeno, aby nenastal bezprávní stav, aby se celá státní správa nezastavila a aby se 29. října pracovalo dále, jako by revoluce vůbec nebyla.“*²⁷

Tím se plně zakotvila kontinuita nového státu s dosavadní monarchií, převzal se rakouský a uherský právní řád i systém veřejné správy. Důsledkem toho došlo ke zvláštní situaci, kdy ve spojeném, unitárním státě platily dva různé právní řády, a to jiný pro české země a jiný pro Slovensko a Podkarpatskou Rus (jedno spadalo pod rakouský, druhé pod uherský právní řád).²⁸ Československá vláda měla snahy tento právní dualismus unifikovat i co se procesního práva týče, ale nedosáhla chtěného výsledku. Roku 1937 předložila vláda návrh procesního kodexu Národnímu shromáždění, byl však neúplný a nesetkal se s podporou. Další vývoj tohoto rozpracovaného kodexu poznamenala politická situace na našem území. Mnichovská dohoda a poté i okupace Čech a Moravy znemožnily projednávání procesního kodexu, stejně jako jiných navrhovaných zákoníků, občanského a obchodního. A tak se stalo, že po celou dobu první i druhé Československé republiky platily rakouské procesní předpisy z let 1895-1896.²⁹

Temné období nesvobody v této práci nebude rozebíráno z toho důvodu, že podle Ústavního dekretu prezidenta republiky č. 11/1944 Úředního věstníku, o obnovení právního pořádku a podle vládního nařízení č. 31/1945 Sb. doba od

²⁷KNOLL, V.; SMRŽOVÁ, P.; ZBORNÍKOVÁ, A., Vybrané mezníky českých právních dějin. Pelhřimov: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002, str.124.

²⁸CHELLEOVÁ Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 58.

²⁹CHELLEOVÁ Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 58.

30. 9. 1938 do 4. 5. 1945, se právní (potažmo procesně-právní) předpisy vydané v tomto období nestaly součástí Československého právního řádu.

3.4 Vývoj v letech 1948-1990

Po druhé světové válce procházela rozpolcená Evropa rozličnými rozsáhlými změnami a musela se vypořádat s celou škálou dosud neřešených problémů. Poválečné znovuobnovené Československo stále více podléhalo východním vlivům, až jim v únoru 1948 podlehl úplně. Samozřejmě, že tato významná politická změna se zásadním způsobem dotkla vývoje práva a tím i civilního procesu na našem území. Květnová ústava znamenala jak reorganizaci soudnictví, tak přinesla zásadní změny právě do civilního procesu. Zrušila účinnost rakouského (pro Slovensko a Podkarpatskou Rus pak uherského) civilního řádu a započala éru komunismu. Velkou změnou v civilním procesu byl v prvé řadě zákon o zlidovění soudnictví (zákon č. 319/1948 Sb.), ve kterém byl původní trojinstanční systém nahrazen systémem dvouinstančním.³⁰ Dovolání zmizelo z československého právního řádu a bylo do určité míry nahrazeno stížnostmi pro porušení zákona.³¹

V roce 1951 pak vstoupil v účinnost zákon č. 142/1950 Sb., nový občanský soudní řád, který byl silně ovlivněn sovětským občanským procesním právem. Tento kodex měl uvést do praxe představu, že civilní řízení lze konstruovat jako jednotné řízení. Upravoval tak veškeré řízení nalézací, exekuční i konkurzní a v řízení nalézacím pak byla odstraněna samostatná úprava řízení sporného a řízení nesporného.³² Tento pokus se logicky nesesetkal s úspěchem a proto i socialistická představa o soudnictví musela od těchto zásad odstoupit.

Jako řádné opravné prostředky tento kodex znal odvolání proti rozsudku a stížnost proti usnesení. Jako mimořádné opravné prostředky pak uváděl stížnost pro obnovu řízení a stížnost pro porušení zákona.

Dalším mezníkem ve vývoji československého práva byl rok 1960, kdy byla přijata nová ústava. Této ústavě se také přezdívá ústava socialistická, neboť

³⁰ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 58.

³¹ GEŠKOVÁ, Katarína, Dovolanie v civilnom procese. Vyd. 1. V Prahe: C.H. Beck, 2010. xiii, 237 s. Beckova edícia právne inštitúty, str. 37.

³² SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 59.

měnila název státu na Československou socialistickou republiku a také obsahovala zakotvení vedoucí úlohy komunistické strany ve společnosti. Rokem 1960 se v Československé socialistické republice odstartovala rozsáhlá legislativní činnost, která reagovala na změnu poměrů ve společnosti. Byl vydán například trestní zákon, nebo zákoník práce.

Zásadní kodexy pro občanské právo vstoupily v účinnost rokem 1964 a byly jimi zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád. Občanský soudní řád (dále jen „o.s.ř.“) je účinný s výraznými novelami až dodnes a občanský zákoník byl, opět s výraznou novelizací, v účinnosti až do roku 2014, kdy jej nahradil zákon č. 89/2012, nový občanský zákoník.

Nicméně ani tento občanský soudní řád dovolání neupravoval. Co se opravných prostředků týče, povoloval tento kodex odvolání a obnovu řízení jako řádné, a pouze stížnost pro porušení zákona (která se řídila kasačním principem) jako mimořádný opravný prostředek. Avšak s tou změnou, že aktivní věcnou legitimaci k podání této stížnosti měl pouze krajský a okresní prokurátor anebo předsedové krajského či okresního soudu, od roku 1968 (po další novelizaci) pak i ministři republik. Těmto legitimovaným osobám se říkalo „strážci socialistické zákonnosti“. Stát tak velmi významným způsobem zasahoval do práv občana i do jeho možností domoci se spravedlnosti.³³

Období socialismu a zákonů inspirovaných sovětskou právní úpravou skončilo revolucí v roce 1989, kdy se začaly psát demokratické dějiny naší země a komunistická strana ztratila výsadní postavení ve společnosti.

3.5 Vývoj po roce 1990

Hlavní porevoluční snahou legislativního sboru bylo rychlé demokratizování zákonů a soudního řízení tak, aby nově vzniklý stát mohl fungovat na opravdu demokratických základech a občané se již nemuseli bát o svá státem zaručovaná práva.

Z pohledu opravných prostředků byl důležitý zákon č. 519/1991 Sb., kterým byla zrušena stížnost pro porušení zákona a tento institut byl konečně nahrazen institutem dovolání. Dovolání bylo začleněno do československého

---

³³SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 631.

právního řádu jakožto mimořádný opravný prostředek, a to především ve snaze snížit náklady a zvýšit efektivitu a rychlost soudů. Dovolání bylo stavěno na kasačním principu.

Je zřejmé, že při opětovném zavedení dovolání do civilního procesu se zákonodárci inspirovali Civilním řádem soudním z roku 1895, ale byli schopni reagovat na modernější požadavky na soudní řízení, a tak se dovolání a prakticky i pojetí opravných prostředků v několika bodech lišilo od tehdejší úpravy (což už naznačuje výše zmíněný fakt, že dovolání bylo nově mimořádným opravným prostředkem, kdežto v c.ř.s. bylo řádným opravným prostředkem; soudní řízení bylo nově dvojinstanční oproti trojinstančnímu řízení v c.ř.s.; a také fakt, že nově bylo dovolání řízeno kasačním principem a v c.ř.s. principem revizním).³⁴

3.5.1 Novela provedená zákonem č. 238/1995 Sb.

K další výrazné změně v institutu dovolání došlo roku 1996, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 238/1995 Sb. Podle důvodové zprávy k tomuto zákonu bylo hlavním smyslem této novely důsledně rozdělit apelační a kasační princip u soudů zabývajících se opravným řízením. Změnou §10a o.s.ř. se zakotvilo, že dovolacím soudem bude pouze Nejvyšší soud a vrchní soudy byly nadále soudy odvolacími. Další inovace, které tato novela přinesla, tkvěly v přípustnosti dovolání, kdy nově například nebylo umožněno dovolávat se u Nejvyššího soudu proti rozhodnutí ve věci, jejíž předmět nepřesahoval určitou hodnotu (20 000 Kč v občanskoprávních a 50 000 Kč v obchodních věcech). Rovněž nepřipouštěl užít dovolání proti rozhodnutí ve věcech statusových.³⁵ Tato novela také zakotvila možnost dovolacího soudu rozhodnout bez jednání.

3.5.2 Novela provedená zákonem č.30/2000 Sb.

Až do konce roku 2000 se přípustnost dovolání skládala ze dvou zásad, a to ze a) zásady univerzality, která připouští dovolání proti všem rozhodnutím odvolacího soudu, pokud tato rozhodnutí trpí v zákoně výslovně uvedenými vadami, které mají samy o sobě za následek, že rozhodnutí nemůže používat jakékoliv ochrany.

---

³⁴ BUREŠ, J., DRÁPAL, L., Dovolání podle občanského soudního řádu. Praha: C. H. Beck, 1994, str. 5.

³⁵ Ustanovení §37-38 o. s. ř.

b) zásady diformity spočívající v tom, že se rozhodnutí soudu prvního a druhého stupně liší, a že při souhlasných rozhodnutích soudů obou instancí je podání dovolání vyloučeno.³⁶

V prvním případě se jednalo o tzv. „zmatečnosti“, které byly taxativně uvedeny v ustanovení §237 odst. 1 písm. a) až g) o.s.ř. I pro tyto zmatečnosti tedy bylo, jako mimořádný opravný prostředek, přípustné dovolání. To se ale změnilo 1. 1. 2001, kdy vstoupil v účinnost zákon č. 30/2000 Sb. a zavedl do civilního procesu žalobu pro zmatečnost. Tím se tedy z přípustnosti dovolání vyloučila zásada univerzality, jelikož pro všechny případy spadající pod tuto zásadu se jako mimořádný opravný prostředek užije žaloba pro zmatečnost.

Od 1. 1. 2001 je tedy dovolání přípustné pouze z důvodu diformity rozhodnutí prvoinstančního a odvolacího soudu, i tato zásada je však v o.s.ř. omezena, což bude ještě probráno v další části této práce.

Zmíněná novela také stanovila nové počítání lhůt pro podání dovolání, a to tak, že se počítá od doručení rozhodnutí odvolacího soudu účastníkům a ne již od právní moci rozhodnutí, jak tomu bylo do té doby. Také se prodloužila lhůta pro podání dovolání z jednoho na dva měsíce. Novela přinesla do institutu dovolání i další změny, které jsou dodnes v platnosti, proto budou rozebrány v dalších částech této práce, které se již budou týkat aktuální právní úpravy dovolání.

3.6 Vývoj po roce 2013

Z hlediska vývoje institutu dovolání přinesla velmi výrazné změny novela provedená zákonem č. 404/2012 Sb, účinná od 1. 1. 2013.

V tomto místě se ve stručnosti zaměřím pouze na změny, které novela do právního řádu vnesla. Protože je účinná i v současnosti, dopodrobna bude probrána v následující kapitole.

Tato změna zákona vznikla hlavně z potřeby urychlit a zefektivnit dovolací řízení, upevnit pozici Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury a vrcholného soudního orgánu v civilních věcech a rozšířit okruh záležitostí, kterými se dovolací řízení může zabývat.

„Jedním z popudů pro přijetí nové úpravy je fakt, že Nejvyšší soud je v současné době neúměrně zatížen podanými dovoláními, neboť je stále ještě

---

³⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 632.

*mnohdy považován za běžnou třetí instanci v rozhodovací činnosti obecných soudů vyplývající z nevyhovující úpravy dovolání v občanském soudním řádu. Nemůže se tak věnovat svému hlavnímu úkolu, kterým je sjednocovat judikaturu a dohlížet na korektnost výkladu právních předpisů, které provádějí soudy nižších stupňů.*³⁷

Nový zákon se připravoval dva roky a už v přípravě prošel několika změnami, musel také reflektovat nálezy Ústavního soudu ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, který ke dni 31. 12. 2012 zrušil § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu účinného do 31. 12. 2012, nenárokové dovolání.³⁸

Novela byla konstruována tak, aby eliminovala výše zmíněné nedostatky a posílila právě pozici Nejvyššího soudu jako sjednotitele judikatury. Oblasti, které nová právní úprava mění, jsou tyto:

- zcela nová koncepce a definice přípustnosti dovolání (právě s ohledem na rozhodnutí Ústavního soudu o zrušení nenárokové dovolání)
- zakotvení nového způsobu rozhodování o přípustnosti dovolání
- podstatné zúžení okruhu věcí, ve kterých bylo dovolání absolutně nepřipustné
- omezení dovolacích důvodů ze tří na jediný, kterým je nesprávné právní posouzení věci
- Zavedení možnosti, aby dovolací soud mohl napadená rozhodnutí nejen zrušit, ale i změnit³⁹

---

³⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, R., Dovolací řízení po novele občanského soudního řádu ve světle slovenské, německé a francouzské právní úpravy. Časopis Obchodní Právo. 2013, (1): str. 20. ISSN 1210-8278.

³⁸ Citovaný nálezy zrušil § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu účinného do 31. 12. 2012 z důvodu jeho nepředvídatelnosti. Nepředvídatelnost ÚS určil třemi prvky, z nichž jedním byla vágnost definice zásadního právního významu, prvek byl navíc ještě podpořen demonstrativním výčtem charakteristik rozhodnutí.

³⁹ Jurisprudence. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 7. ISSN 1802-3843, str. 22.

4 Současná právní úprava dovolání a komparace s předešlou úpravou

V současné době je možno využít tři mimořádné opravné prostředky, ty jsou uvedeny ve čtvrté části občanského soudního řádu (dále jen o.s.ř.). Pod ustanovením § 228 a násl. o.s.ř. je zakotvena žaloba na obnovu řízení, dále pak pod ustanovením § 229 a násl. o.s.ř. žaloba pro zmatečnost a konečně pod ustanovením §236 a násl. o.s.ř. je upraveno dovolání. Cílem této kapitoly je zjistit, v čem se nová právní úprava (novela provedená zákonem 404/2012 Sb.) dovolání liší od té předchozí, a co tato změna reálně znamená.

4.1 Přípustnost dovolání, podmínky podání, srovnání nové a předchozí úpravy

O přípustnosti dovolání se v §236 říká toto:

„(1) Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

(2) Dovolání jen proti důvodům rozhodnutí není přípustné.“

Z čehož vyplývá, že dovolávat se lze proti pravomocným rozhodnutím vrchních a krajských soudů (popřípadě městského soudu v Praze), pokud tyto soudy působily jako soudy druhého stupně, a to jak proti rozsudkům, tak proti usnesením. Tyto odstavce byly i po novelizaci ponechány ve stejném znění.

„§237 Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.“

Oproti předchozí úpravě je tento paragraf signifikantně změněn, zejména díky nálezu Ústavního soudu (ze dne 21. 2. 2012, sp. zn. Pl. ÚS 29/11, který ke dni 31. 12. 2012 zrušil § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu účinného

do 31. 12. 2012)⁴⁰, jímž bylo zrušeno tzv. „nenárokové dovolání“, jak je již uvedeno v předešlé kapitole. Protiústavnost tohoto ustanovení spatřoval ÚS především v porušení principu předvídatelnosti práva, protože příliš vágní vymezení termínu „zásadní právní význam“ bylo možno interpretovat různými způsoby, v různých případech jeho obsah rozšiřovat a jindy zužovat.⁴¹

Jediným dovolacím důvodem je nově nesprávné právní posouzení věci. Toto nesprávné právní posouzení věci se může projevit těmito způsoby:

- odvolací soud se při řešení otázky odchýlí od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu
- řešená otázka nebyla rozhodováním dovolacího soudu dosud vyřešena
- pokud je řešená otázka rozhodována rozdílně
- má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak

Nelze již tedy namítat důvody zmatečnosti nebo vadné skutkové zjištění stavu věci, jak tomu bylo v předchozí úpravě.

Dále novela provedená zákonem 404/2012 Sb. také radikálně zužuje vymezení absolutně nepřipustných dovolacích důvodů. Z níže uvedených nepřipustných důvodů neexistuje výjimka. Dovolání tedy není přípustné:

a) ve věcech upravených v části druhé občanského zákoníku, je-li řízení o nich vedeno podle tohoto zákona a nejedná-li se o manželské majetkové právo

b) ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství, je-li řízení o nich vedeno podle tohoto zákona

c) proti rozsudkům a usnesením, v nichž dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50000 Kč, ledaže jde

---

40 §237 o.s.ř. odst. c) rozhodnutí, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, jestliže odvolání není přípustné podle písm. b) a dovolací soud dospěje k názoru, že napadené rozhodnutí má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. - Znění zrušeného odstavce

41 Vyjádření ÚS k nálezu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 „Jednak musí být ona právní úprava adekvátně přístupná tak, aby osoby byly schopné seznat, že pravidlo, které vytvořila, dopadá na konkrétní věc. Druhým požadavkem je, že normu nelze považovat za (zákon) právo - "law", není-li dostatečně precizně formulovaná tak, aby umožnila osobám přizpůsobit chování. Osoba musí být schopná, jsouc eventuálně vybavená vhodnou odbornou radou, předvídat důsledky, jež může vyvolat určité (její) chování, a to se stupněm jistoty, který odpovídá okolnostem. Důsledky nemusí být předvídatelné s absolutní jistotou, neboť zkušenost ukazuje, že to je nedosažitelné. V souladu s řečeným je mnoho pravidel nutně formulováno takovým způsobem, který je více či méně vágní, a jejich interpretace a aplikace jsou otázkami praxe...

Nová úprava dovolání by měla mít jasnou teoretickou koncepci především v tom smyslu, jaké účely či funkce chce takový opravný prostředek sledovat (a to při respektu k dosavadní judikatuře Ústavního soudu a přirozeně též s ohledem na funkce, které má plnit Nejvyšší soud, viz shora), k čemuž Ústavní soud poskytl zákonodárci dostatečně dlouhou lhůtu skrze odložení vykonatelnosti derogačního výroku.“

o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží

d) ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce

e) proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle ustanovení § 229 odst. 4

f) proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném

g) proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby

Odstavec 2) pak zůstal nezměněn a nelze se dovolávat v těchto hodnotově vymezených případech: U opěťujícího se peněžitého plnění je pro závěr, zda dovoláním napadeným výrokem bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50000 Kč [odstavec 1 písm. c)], rozhodný součet všech opěťujících se plnění; jde-li však o peněžité plnění na dobu života, na dobu neurčitou nebo na dobu určitou delší než 5 let, je rozhodný pouze pětinašobek výše ročního plnění.

Dále úpravu přípustnosti obsahuje ustanovení §238, o.s.ř., který uznává přípustnost dovolání proti usnesení odvolacího soudu o jmenování procesního nástupce během odvolacího řízení, o vstupu do řízení na místo dosavadního účastníka (§107a, o.s.ř.), o přistoupení dalšího účastníka (§92 odst.1, o.s.ř.) a o záměně účastníka (§92 odst.2, o.s.ř.).

A konečně se v § 239, o.s.ř. zakotvuje, že k dovolání je příslušný pouze dovolací soud, kterým samozřejmě zůstává Nejvyšší soud v Brně.

Ustanovení o přípustnosti dovolání tedy prošla znatelnou změnou. Přípustné dovolací důvody se omezily na jediný dovolací důvod, kterým je nesprávné právní posouzení věci, ideálně by tato změna měla ulevit Nejvyššímu soudu od nadužívaného nápadu dovolání a posílit jeho pozici v roli sjednotitele judikatury. Zúžení okruhu absolutně nepřípustných dovolacích důvodů zase přináší výrazné zpřehlednění a zjednodušení právní úpravy dovolání. Dle mého názoru je tato změna velmi zdařilá a přínosná, ať už z hlediska právní jistoty dovolatele, z hlediska Nejvyššího soudu a jeho neúměrné přetíženosti, ale i z hlediska laika, který má nyní lepší možnost se případně v zákoně snáze orientovat.

4.2 Podání dovolání

Stejně jako ustanovení o přípustnosti dovolání, i ustanovení o samotném podání dovolání prošlo určitými změnami.

4.2.1 Aktivní legitimace k podání dovolání

Aktivně legitimováni k podání dovolání jsou účastníci původního řízení, na jejichž rozhodnutí záleží, zda se budou dovolávat, či nikoliv. Toto je plně v souladu s dispoziční zásadou.⁴²

Dovolání je oprávněn podat ten účastník, který se cítí být poškozen rozhodnutím odvolacího soudu⁴³, jeho právní nástupce (z důvodu univerzální sukcese), kterýkoliv samostatný nebo nerozlučný společník s tím, že účinky dovolání se budou vztahovat v prvním případě na samostatného společníka, ve druhém případě pak na všechny nerozlučné společníky i tehdy, kdy dovolání bylo podáno jen jedním z nich.⁴⁴

Toto zůstalo nezměněno.

4.2.2 Lhůta k podání dovolání, §240 o.s.ř.

Lhůta k podání dovolání zůstává dvouměsíční. Běží od doručení rozhodnutí odvolacího soudu, resp. od doručení opravného usnesení odvolacího soudu, pokud takové existuje. Jde o lhůtu zákonnou, nemůže být promlčena a její prominutí je explicitně vyloučeno ustanovením §240 odst. 2 o.s.ř. Dovolání se podává zásadně k soudu, který rozhodoval ve věci v prvním stupni, lhůta bude však zachována, bude-li dovolání (ve stejné lhůtě) podáno u odvolacího nebo dovolacího soudu. Nově bylo, oproti předchozí právní úpravě, v tomto bodě zavedeno, že ve věcech dědických zůstane lhůta zachována také tehdy, bude-li dovolání podáno ve stanovené lhůtě k notáři, který byl soudem pověřen, aby jako soudní komisař provedl úkony v řízení o dědictví.⁴⁵

Pokud byl dovolatel nesprávně soudem poučen ohledně nepřipustnosti dovolání; toho, kde se dovolání podává; a v jaké lhůtě tak lze učinit, je dovolatel

---

⁴²WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 533.

⁴³Samozřejmě za splnění předpokladů přípustnosti, viz předchozí kapitola.

⁴⁴WINTEROVÁ, A., Macková, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 533.

⁴⁵§240, odst.2., o.s.ř.

oprávněn dovolání podat do tří měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu. Tato lhůta byla oproti předešlé úpravě zkrácena o jeden měsíc.

4.2.3 Zákonné zastoupení §241 o.s.ř

Ustanovení o zákonném zastoupení dovolatele zůstalo nezměněno. Nadále tedy platí tato zvláštní procesní podmínka a dovolatel musí být zastoupen buď advokátem anebo notářem⁴⁶, pokud nemá sám dovolatel právnické vzdělání, anebo není-li dovolatel právnická osoba, stát, obec nebo vyšší samosprávný územní celek, za které jedná osoba uvedená v §21, §21a anebo v §21b, která má právnické vzdělání. Tuto podmínku i její ponechání ve stejném znění shledávám jako účelnou. Požadavek na právní vzdělání zástupce dovolatele či dovolatele samotného působí proti zahlcení Nejvyššího soudu neodborně zpracovanými dovoláními a taktéž zaručuje kvalitní právní služby dovolateli.

Nedostatek právního zastoupení brání v pokračování soudního řízení a nedojde-li k jeho odstranění, bude dovolací řízení zastaveno (§ 104 odst. 1, o.s.ř.), neboť ustanovení § 241 odst. 1, o.s.ř. je kogentní povahy. Nedostatek právního zastoupení se dá napravit tak, že dovolatel bude soudem vyzván, aby si zvolil advokáta (notáře), popřípadě aby dovolání podané dovolatelem bylo následně advokátem (notářem) potvrzeno.⁴⁷

4.2.4 Další náležitosti podání dovolání §241 a), o.s.ř.

Řádné podání dovolání musí splňovat jak obecné, tak některé zvláštní náležitosti. Obecné náležitosti jsou společné pro všechna podání dle občanského soudního řádu, jsou uvedena v §42, odst. 4 o.s.ř. a jsou to:

- Označení, kterému soudu je podání určeno. V případě dovolání směřuje podání k jedinému dovolacímu soudu v ČR, k Nejvyššímu soudu, a to prostřednictvím soudu, který o věci rozhodoval v první instanci. V podání musí být uvedeny oba soudy.
- Označení účastníka, který dovolání podává. Tento má být řádně označen jménem (názvem, pokud nejde o fyzickou osobu), rodným číslem (identifikačním číslem) a bydlištěm (sídlem). Pokud je dovolatel zastoupen, pak je povinen uvést jméno a sídlo zástupce.

⁴⁶ Notář může dovolatele zastupovat jen v rozsahu svého oprávnění stanoveného zvláštními právními předpisy – notářským řádem. ([srov. § 3 odst. 1 písm. a) NŘ].

⁴⁷ WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 535.

- Označení věci, které se dovolání týká.
- Podpis a datum.

4.2.4.1 Novelou nezměněné zvláštní náležitosti podání dovolání

Vedle obecných existují ještě zvláštní náležitosti, které musí dovolání splňovat, zákonem č. 404/2012 Sb. se více specifikovaly. Ze zvláštních náležitostí podání dovolání zůstalo nezměněno to, že podání musí obligatorně obsahovat:

- Označení rozhodnutí, proti kterému dovolání směřuje. Je nutno uvést spisovou značku či číslo jednací; soud který rozhodnutí vydal a datum, ke kterému bylo rozhodnutí vydáno.
- Rozsah, v jakém se rozhodnutí napadá. Dovolatel musí jasně určit výroky, které dovoláním napadá.
- Vymezení dovolacího důvodu. V podání dovolání musí dovolatel popsat dovolací důvod, kvůli kterému se domnívá, že byl vadným právním posouzením poškozen. Povaha dovolacího důvodu je popsána níže.
- V čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a o.s.ř.). Dovolatel musí uvést jeden ze čtyř taxativně vymezených důvodů, které jsou popsány v části této práce věnující se přípustnosti dovolání.
- Čeho se dovolatel domáhá (dovolací petit). V dovolacím návrhu je dovolatel povinen uvést, čeho se chce dovoláním domoci a navrhne soudu způsob vypořádání se s napadeným rozhodnutím.

Dále pak zůstal nezměněn zákaz novot v dovolacím řízení (zásada koncentrace).

4.2.4.2 Novelou změněné zvláštní náležitosti podání dovolání

Se zákonem č.404/2012 Sb. pak byla zavedena i nová pravidla pro podání dovolání, a to tato:

- Dovolací důvody: *„Dovolání je mimořádný opravný prostředek, jehož přípustnost je vázána - kromě dalšího - i na existenci tzv. dovolacího důvodu (§ 241a odst. 1) Dovolací důvod je třeba odlišovat od ostatních podmínek přípustnosti dovolání. Uvedení dovolacího důvodu je nezbytnou náležitostí dovolání.“⁴⁸*

---

⁴⁸WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, str. 536.

Předchozí právní úprava povolovala dovolání i v případech, kdy řízení bylo postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, bylo také možné dovolat se tehdy, vycházelo-li rozhodnutí ze skutkového zjištění, které nemělo podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování.⁴⁹ Nově lze však podat dovolání pouze kvůli nesprávnému právnímu posouzení věci, jak říká ustanovení §241a, odst.1 o.s.ř.

- Vymezení důvodu dovolání (kvantitativní rozsah dovolání). Nově je dovolatel povinen v podání dovolání přesně uvést, v čem pokládá za nesprávné právní posouzení věci a v čem podle něj tato nesprávnost spočívá (§241a, odst.3 o.s.ř.). Tradičně se má za to, že k nesprávnému právnímu posouzení věci může dojít třemi způsoby. Buď odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo správný předpis špatně vyložil, anebo jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.⁵⁰ Jeden z těchto důvodů musí tedy dovolatel v dovolání explicitně uvést.
- Zákaz poukázání na předešlá podání: Novelou bylo stanoveno, že dovolatel při podání dovolání nesmí poukazovat na ta podání, která učinil před prvoinstančním, anebo odvolacím soudem (§241a, odst. 4 o.s.ř.).
- K obsahu podání, v němž dovolatel uvedl, v jakém rozsahu napadá rozhodnutí odvolacího soudu, nebo v němž vymezil důvody dovolání, aniž byla splněna podmínka stanovená v §241 o.s.ř. (viz výše), se nepřihlíží. Toto ustanovení obsahuje poslední novinku v podávání dovolání. Klade tak zvláštní důraz na odbornost při podání dovolání.

Z těchto nově zavedených ustanovení je jasně patrný záměr zvýšit nároky na dovolatele, aby se předcházelo přehlčení Nejvyššího soudu neodborně, nejasně, nepřehledně a zmateně podanými dovoláními. Domnívám se, že i tato změna je kvalitní a účelná, kladení vyšších nároků na dovolatele je opodstatněné, dovolatel by měl být schopen jasně a zřetelně vymezit, čeho se chce dovolat a v čem spatřuje nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem. Dovolání by nemělo být nadužíváno a ani chápáno jako třetí soudní instance, k čemuž hojně docházelo.

⁴⁹ Srov. §241a odst. 2 a 3 o.s.ř. účinné do 31.12.2012.

⁵⁰ JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 186.

4.3 Dovolací řízení

Dovolací řízení je možno rozdělit na dvě navazující části, a to na úkony soudu prvního stupně a na samotné řízení o dovolání u dovolacího soudu.

4.3.1 Úkony soudu prvního stupně, §241b, o.s.ř.

Dovolání se podává u soudu, který ve věci rozhodoval v prvním stupni. Úkolem soudu prvního stupně je připravit dovolání tak, aby Nejvyšší soud mohl ve věci co nejrychleji rozhodnout. Postupuje se obdobně jako při podání odvolání (§208, odst.1; §209 a §210 o.s.ř.). Tento soud má povinnost zkontrolovat, zda je dovolání podáno v řádné formě, řádné lhůtě, s řádným zastoupením dovolatele a oprávněnou osobou. Pokud nějaká náležitost chybí, vyzve soud dovolatele, aby ji doplnil. V případě podání po uběhnutí zákonné lhůty, může sám prvoinstanční soud dovolání usnesením odmítnout. Proti tomuto usnesení je možno se odvolat, pokud však usnesení nabude právní moci, je dovolací řízení skončeno.⁵¹

Je-li dovolání podáno v řádné lhůtě, zapíše prvoinstanční soud tento fakt do předkládací zprávy. Následně zahájí kontrolu dalších náležitostí. Hotovou předkládací zprávu, doplněnou o všechny náležitosti, nato zašle dovolacímu soudu.

Soud prvního stupně je také povinen vyměřit a vybrat poplatek za dovolací řízení od dovolatele, pokud tento nebyl od povinnosti placení soudního poplatku osvobozen. Jestliže není poplatek uhrazen, soud prvního stupně dovolací řízení zastaví.

Dále soud prvního stupně zkoumá řádné zastoupení dovolatele. Pokud zastoupení chybí, vyzve dovolatele k napravení tohoto nedostatku. Na požádání dovolatele může soud, při splnění podmínek, zástupce určit. Pokud tato náležitost není splněna do lhůty dané soudem, ani po vyzvání soudem prvního stupně, tento soud dovolací řízení zastaví.

Pokud soud prvního stupně zjistí jiné neodstraněné nedostatky, i tak předloží věc dovolacímu soudu, ale se zprávou, že dovolání by mělo být odmítnuto. Dovolací soud není tímto názorem vázán a může sám určit, zda dovolání odmítne či nikoliv.

---

⁵¹ DRÁPAL, Ljubomír. BUREŠ, Jaroslav a kol., Občanský soudní řád: komentář. 1. vyd., Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, str. 1930.

Pokud prvoinstanční soud shledá, že dovolání netrpí vadami, rozešle stejnopisy dalším účastníkům a též, i se soudním spisem, dovolacímu soudu.

Úkony soudu prvního stupně se po novelizaci prakticky nezměnily, pouze z výše popsaného kladení vyšších nároků na dovolatele, požadavku jasnějšího a zřetelnějšího popsání čeho se dovolatel chce dovoláním domoci vyplývá, že soud prvního stupně musí nově kontrolovat více zvláštních náležitostí.

4.3.2 Řízení u dovolacího soudu, §242 - §243b, o.s.ř.

Dovolací soud je v ČR jediný, Nejvyšší soud („NS“) v Brně, zakotvený článkem 92, zák. 1/1993 Sb Ústavy. Tento soud zastřešuje čtyřčlankovou soudní soustavu⁵² České republiky a působí jako nejvyšší stupeň v třístupňové soudní hierarchii (soudy nalézací – odvolací – dovolací).⁵³ „*Soudnictví u Nejvyššího soudu vykonávají předseda a místopředseda soudu, předsedové kolegií, předsedové senátů a další soudci tohoto soudu včetně soudců dočasně přidělených.*“⁵⁴ Kolegia NS jsou dvě, trestní kolegium a obchodní a občanskoprávní kolegium. Smyslem této práce není rozebírání vnitřní struktury a organizace práce NS (což je velmi komplexní a rozsáhlé téma), proto se dále budu věnovat samotnému průběhu řízení u dovolacího soudu.

O dovolání rozhoduje dovolací soud zpravidla bez jednání. Jednání nařizuje pouze, pokud jej shledá potřebným.⁵⁵ Pokud se tak stane, postupuje dovolací soud obdobně podle ustanovení §215 a §216 odst.3 o.s.ř., které upravují jednání před odvolacím soudem. Bezpředmětnost jednání u dovolacího soudu tkví především v tom, že NS posuzuje pouze právní otázky a neprovádí sám důkazy. Přezkum právních otázek probíhá na základě spisu. Výjimečně se jednání nařídí tehdy, považuje-li předseda senátu za přínosné, aby účastníci mohli blíže vysvětlit svoji argumentaci, případně je-li vhodné, aby byli seznámeni s rozhodnutím

---

52Okresní článek zahrnuje soudy okresní a obvodní (v Brně soud městský), krajský článek soudy krajské (v Praze městský), vrchní článek tvoří vrchní soud v Praze a Olomouci a nejvyšší článek reprezentuje Nejvyšší soud a Nejvyšší správní soud. Mimo tuto soustavu stojí Ústavní soud ČR.

53Avšak je nutno brát v potaz, že klasické soudní řízení je pouze dvouinstanční, dovolání je mimořádný opravný prostředek a ne standardní způsob přezkumu soudního rozhodnutí.

54ČESKO. Jednací řád Nejvyššího soudu ČR [online]. Brno, 2003, [http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_jr2002.p](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_jr2002.p) [cit. 2016-02-1].

55 §243a zákona č. 99/1963 Sb., o.s.ř.

dovolacího soudu přímo, nikoliv přes média či jinak.⁵⁶ Toto pravidlo se s novelizací nezměnilo. Také bylo ponecháno prakticky ve stejném znění ustanovení § 242 o.s.ř., tudíž nadále platí následující:

- Dle §242 odst.1 o.s.ř. je dovolací soud při svém rozhodování omezen na přezkum rozhodnutí odvolacího soudu v takovém rozsahu, ve kterém byl tento výrok napaden. Jde o tzv. „kvantitativní rozsah dovolání“ a vychází z výrokové struktury napadeného rozhodnutí. Je na zvážení dovolatele, aby svůj nápad formuloval precizně, neboť v případě, že napadne např. rozsudek odvolacího soudu v plném rozsahu, přestože nebyl legitimován k tomuto podání proti určitým výrokům, může se tato nedůslednost negativně odrazit na jeho úspěchu v dovolacím řízení.⁵⁷
- V §242, odst. 2 jsou pak uvedeny výjimky, ve kterých se dovolací soud nemusí řídit kvantitativním rozsahem dovolání. Tyto výjimky představuje případ, kdy na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý výrok, který dovoláním nebyl dotčen; případ, kde jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní (§91 odst 2 o.s.ř), třebaže dovolání podal jen některý z účastníků; a konečně, jestliže z právního předpisu vyplývá způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.⁵⁸
- V §242, odst. 3 je zakotven tzv. „kvalitativní rozsah dovolání“. A napadené rozhodnutí je možno přezkoumat jen v rozsahu, který je v dovolání vymezen. Oproti předchozím ustanovením o dovolacím řízení, toto ustanovení bylo dotčeno zák.404/2012 Sb. především tím, že nově je přípustný pouze jediný dovolací důvod, a to nesprávné právní posouzení věci, je ale nadále nezbytné, aby byl tento důvod v dovolání řádně vymezen.⁵⁹

56Jirsa, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 200.

57Jirsa, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 196.

58Zahradníková, R.et al., Civilní právo procesní. 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 232.

59 Srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. 32 Cdo 1872/2011 kde dovolání bylo odmítnuto z důvodu, že dovolatel chybně vymezil kvalitativní rozsah dovolání a dovolával se proti špatnému skutkovému, ne právnímu posouzení věci.

- A nakonec §242, odst. 4, o.s.ř. stále zakotvuje, že účastníci mohou měnit vymezení důvodů dovolání a rozsah, ve kterém rozhodnutí odvolacího soudu napadají, ale pouze po dobu trvání lhůty k podání dovolání. K těmto případným změnám není třeba souhlasu soudu.

Další ustanovení o dovolacím řízení prošla výraznými změnami:

- Ustanovení §243 o.s.ř. zakládá nadále možnost NS odložit vykonatelnost (i bez návrhu), ale nově též i materiální právní moc rozhodnutí odvolacího soudu, které je dovoláním napadeno. Vykonatelnost může NS odložit tehdy, když neprodleným výkonem napadeného rozhodnutí nebo exekucí hrozí dovolateli závažná újma. Potřeba tohoto ustanovení tkví v tom, že dovolání napadá pravomocná, tudíž zpravidla i vykonatelná rozhodnutí.⁶⁰ Právní moc může od 1. 1. 2013 NS odložit v případě, je-li dovolatel závažně ohrožen na svých právech a nedotkne-li se odklad právních poměrů jiné osoby než účastníka řízení. Tato změna reflektuje stav, kdy rozhodnutí neukládá žádnou vynutitelnou povinnost (např. když nahrazuje projev vůle nebo když jde o určení práva nebo právního vztahu). „*Okolnost, zda dovolací soud odloží vykonatelnost nebo právní moc rozhodnutí, se odvíjí od povahy napadeného rozhodnutí.*“⁶¹
- A konečně §243b, který v o.s.ř. završuje část věnovanou dovolacímu řízení prošel výraznou změnou a škrty. Zakotvuje, že tam, kde není stanoveno jinak, se užije v přiměřené míře ustanovení upravující řízení před soudem prvního stupně. Z tohoto hlediska jde o základní principy soudního řízení, například postavení účastníka řízení (jeho způsobilost být účastníkem řízení a procesní způsobilost), úkony soudu (doručování, předvolání, předvedení)⁶², důvody pro vyloučení soudce apod.⁶³ Také na druhou stranu zakotvuje vyloučení těch ustanovení, která se uplatní u soudu prvního stupně, ale u dovolacího řízení se neužijí. Vychází ze specifického charakteru dovolacího řízení.

⁶⁰Např. budou-li povinnosti uložené napadeným rozhodnutím vynuceny prostřednictvím exekuce, ačkoliv NS následně zruší exekuční titul.

⁶¹ZAHRADNÍKOVÁ, R. et al., *Civilní právo procesní*. 2.vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, str. 331.

⁶²Vzhledem k minimálnímu počtu případů, kdy se nařídí jednání před dovolacím soudem, jde spíše o otázku teoretickou.

⁶³JIRSA, J. a kol., *Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015*, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 201.

U dovolacího řízení se neužije:

- výzva účastníkovi, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny náležitosti nebo je nesrozumitelné či neurčité (§43 o.s.ř.)
- přistoupení dalšího účastníka do řízení (§92 o.s.ř.)
- změna návrhu na zahájení řízení žalobcem (§95 o.s.ř.)
- zpětvzetí návrhu na zahájení řízení (§96 o.s.ř.)
- vzájemný návrh (§97, 98 o.s.ř.)
- soudní smír (§99 o.s.ř.)
- vstup nabyvatele práva nebo povinnosti do řízení na místo dosavadního účastníka (§107a o.s.ř.)

Především se tedy jedná o změnu okruhu účastníků dovolacího řízení, která je prakticky vyloučena, a to formou jak záměny účastníka, tak formou přistoupení dalšího účastníka. Vychází se z povahy dovolacího řízení, které je přezkumem již pravomocného rozhodnutí, tudíž musí být zachován okruh účastníků, kterých se týkalo napadené rozhodnutí.

Dále může dovolatel vzít kdykoliv před rozhodnutím dovolacího soudu zpět svůj návrh (což u žaloby nelze), a to dokonce i bez zastoupení osoby s právníkem vzděláním. *„Tato disproportion je odůvodněna tím, že podání či zpětvzetí dovolání je projevem dispoziční volnosti, náležící účastníku samotnému, přičemž povinné právní zastoupení má směřovat k tomu, aby bylo dovolání kvalifikovaně sepsáno.“*⁶⁴

Nepřípustná je ale změna návrhu, vzájemná žaloba a námitka započtení. V dovolání se přezkoumává pravomocné rozhodnutí odvolacího soudu, a to v daném rozsahu, jehož jasné vymezení je podmínkou řádného podání dovolání. Z toho vyplývá, že nelze návrh měnit a uplatnit nové nároky, užít vzájemnou žalobu nebo námitku započtení.

Stejně tak nelze v dovolacím řízení uzavřít ani soudní smír.

64JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str.202.

Zároveň se v dovolacím řízení zakazuje procesní nástupnictví při *singulární sukcesi*⁶⁵. Naopak *univerzální sukcese*⁶⁶ se v dovolacím řízení uplatnit může. Dovolací soud pak musí vyřešit, kdo vstoupil do řízení na místo původního účastníka a s kým má být nadále jednáno.

Neuplatní se také postup při opravě nebo doplnění podání, což opět vychází ze specifického procesu dovolacího řízení, které má svůj postup pro doplnění upraven zvlášť.

4.4 Rozhodnutí o dovolání (§243c - §243g o.s.ř.)

O dovolání rozhoduje zpravidla dovolací soud. Pouze o odmítnutí dovolání z důvodu podání po uběhnutí lhůty pro podání; a o zastavení dovolacího řízení z důvodu neuhrazení soudního poplatku rozhoduje soud, který rozhodoval v první instanci.

Jak již bylo popsáno výše, dovolací soud má před samotným rozhodnutím o dovolání pravomoc odložit jak právní moc, tak vykonatelnost napadeného rozhodnutí.

Rozhodnutí dovolacího soudu se dělí na meritorní a nemeritorní. Meritorní rozhodnutí jsou ta, která rozhodují ve věci samé tím způsobem, že zamítnou, změní nebo zruší napadené rozhodnutí. Nemeritorní je rozhodnutí tehdy, pokud končí jinak než věcně. Pokud návrh není způsobilý k projednání, soud rozhodne nemeritorně.

Rozhodnutím o dovolání se dovolací řízení končí.

Se zákonem č. 404/2012 Sb., kterým se měnil zákon č. 99/1963 Sb. o.s.ř. se rozhodování o dovolání změnilo zásadním způsobem.

4.4.1 Odmítnutí dovolání (§243c o.s.ř.)

O odmítnutí dovolání rozhoduje dovolací soud ve formě usnesení. Rozhodne se tak tehdy, když zjistí, že dovolání nesplňuje náležitosti vyžadované §241a (obecné a zvláštní náležitosti, viz část 4.2 této práce), a že tyto náležitosti nebyly doplněny. Také tehdy, nedává-li dovolání podklad k dovolacímu přezkumu.

⁶⁵ Ta nastává tehdy, když po zahájení dovolacího řízení nastala právní skutečnost, s níž právní předpisy spojují převod nebo přechod určitého práva nebo povinnosti.

⁶⁶ Bývá spojena se zánikem osoby, která je účastníkem řízení (smrt fyzické osoby, zánik právnické osoby).

Nově byla zavedena šestiměsíční lhůta, ve které musí dovolací soud tímto způsobem rozhodnout. Lhůta se počítá ode dne předložení spisu dovolacímu soudu soudem prvního stupně.⁶⁷

Nově je také zapotřebí souhlas všech členů senátu o odmítnutí dovolání, pokud není přípustné ve smyslu ustanovení §237. Novinkou oproti předchozí úpravě je právě vyžadovaná jednomyslnost při tomto rozhodování.

Dovolací soud je také povinen odmítnout dovolání, pokud je podáno neoprávněnou osobou, anebo bylo-li dovolání podáno opožděně a soud prvního stupně dovolání neodmítl (dovolací soud není v tomto ohledu vázán zjištěním soudu prvního stupně). Dovolací soud také při zamítavém, odmítavém či zastavovacím výroku rozhoduje o nákladech dovolacího řízení (ne o jiných nákladech).

Důvodem k zastavení dovolacího řízení je také zpětvzetí dovolání, které může navrhovatel učinit i bez zástupce.

4.4.2 Věcné rozhodování o dovolání (§243d o.s.ř.)

Když dovolací soud dojde k závěru, že dovolání je přípustné a netrpí vadami, přejde k věcnému rozhodování.

4.4.2.1 Zamítnutí a změna napadeného rozhodnutí

Pokud dojde dovolací soud k názoru, že rozhodování odvolacího soudu je věcně správné z hlediska vymezení dovolacího důvodu, dovolání zamítne.⁶⁸

Výraznou inovací zavedenou zák. 404/2012 Sb. je zavedení prvků revizního principu do institutu dovolání tím, že nově je dovolací soud oprávněn, dle §243d, odst. 2, napadené rozhodnutí změnit v případě, že je nesprávné. Do novelizace takto postupovat nemohl. Tento postup zvolí dovolací soud v případě, kdy je možné o věci z hlediska dosavadních výsledků řízení rozhodnout. Dosavadní výsledky řízení musejí tedy dát pro takové rozhodnutí podklad. Zejména není-li třeba vést další řízení nebo provést dokazování ke zjištění dalších skutečností, jež jsou třeba ke správnému právnímu posouzení věci. „*Tam, kde ovšem je právní otázka posazena čistě natolik, že jde o pověstné „bud’-anebo“*, je

⁶⁷ JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 204.

⁶⁸ Na rozdíl od řízení odvolacího, kde se v takovém případě napadené rozhodnutí potvrzuje.

*jistě racionální, aby dovolací soud mohl rozhodnout sám a nevracel věc k dalšímu řízení soudům nižších stupňů...*⁶⁹

Měnicí rozhodnutí musí obsahovat i výrok o náhradě nákladů všech stupňů řízení.

4.4.2.2 Zrušení napadeného rozhodnutí

Shledá-li dovolací soud, že nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, odmítnutí, zamítnutí dovolání anebo pro změnu napadeného rozhodnutí, napadené rozhodnutí zruší. V případě, že se tak stane, zruší zároveň s napadeným rozhodnutím i závislé výroky (o náhradě nákladů, poplatkové povinnosti či jiné výroky, související se zrušeným rozhodnutím). Pokud dovolací soud napadené rozhodnutí zruší, má tyto možnosti dalšího postupu:

- Vrátit věc k dalšímu řízení buď odvolacímu soudu nebo soudu prvního stupně. K soudu prvního stupně se věc vrací tehdy, jestliže se uplatnily důvody zrušení i ve vztahu k jeho rozhodnutí.
- Postoupit věc orgánu, do jehož pravomoci náleží.
- Nařídít, aby věc v dalším řízení projednal jiný senát nebo přikázat věc k řízení jinému odvolacímu soudu tehdy, nebyl-li dodržen závazný právní názor nebo došlo-li v řízení k závažným vadám. Obdobně tak učiní, pokud se zrušuje též rozhodnutí soudu prvního stupně, kterému se věc vrátí k dalšímu řízení.
- A nakonec také může dovolací soud po zrušení napadeného rozhodnutí řízení zastavit tehdy, byly-li zjištěny zmatečnostní vady.⁷⁰

V této souvislosti je důležitá otázka vázanosti právním názorem instančně vyššího soudu, která se vztahuje na skutkové zjištění, ze kterého soud vycházel. Instančně nižší soud se má držet názoru soudu instančně vyššího. Toto zjištění ale může být následně i změno před soudem nižšího stupně novými důkazy, skutečnostmi a přednesy účastníků až do té míry, že vylučuje aplikaci právního názoru dovolacího soudu. Soud nižšího stupně je povinen samostatně hodnotit

---

⁶⁹JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 205.

⁷⁰ Zmatečnostní vady spočívající v tom, že bylo rozhodnuto ve věci, jež nenáleží do pravomoci soudů; ten, účastník neměl způsobilost být účastníkem řízení; nebyl podán návrh na zahájení řízení, ačkoliv dle zákona měl být podán; překážka litispendence a rei iudicate.

nová dokazování a nové skutečnosti, které se musí samostatně posuzovat po právní stránce.⁷¹

4.1.2.3 Průběh a forma rozhodování o dovolání (§243f, o.s.ř.)

V řízení o dovolání se přezkoumává zásadně stav věci, který byl v době vydání napadeného rozhodnutí. Dovolací soud nepřihlíží k nově vzniklým skutečnostem, ať už změny nastaly ve skutkovém stavu anebo v právních vztazích účastníků původního řízení, třebaže by tyto změny mohly mít vliv na opodstatněnost dovolání.

Výrazným posunem je ale nové ustanovení o oprávnění předsedy senátu či pověřeného člena, rozhodnout o části případů odmítnutí dovolání a o všech případech zastavení dovolacího řízení. Před novelizací se na těchto rozhodnutích usnášel tříčlenný senát, který rozhoduje nadále v ostatních případech. Toto ustanovení opět reflektuje přetíženost Nejvyššího soudu, zjednodušuje a zrychluje proceduru vydání takovýchto rozhodnutí.

O dovolání proti usnesení rozhoduje dovolací soud rovněž usnesením. Rozsudkem pak zruší nebo mění rozsudek odvolacího soudu a tuto formu má i rozhodnutí, jímž se dovolání zamítá.

Pokud bylo dovolací řízení usnesením odmítnuto nebo zastaveno, dovolací soud k tomuto usnesení stručně uvede, proč se tak stalo (dovolání opožděné, nepřijatelné, trpí vadami).

4.1.2.4 Další průběh řízení (§243g o.s.ř.)

Pokud dovolací soud dovolání nezamítne nebo nezmění napadené rozhodnutí, vrátí věc příslušnému soudu k dalšímu řízení. V případě, že dovolací soud zrušil i rozhodnutí soudu prvního stupně, vrátí věc právě tomuto soudu. Jestliže zrušil jen rozhodnutí odvolacího soudu, vrátí věc soudu odvolacímu. Pokud dovolací soud zjistí, že o věci rozhodoval nepříslušný soud, postoupí věc soudu příslušnému v prvním stupni.

Soud, kterému byla věc po zrušujícím výroku vrácena k dalšímu řízení, je vázán právním názorem soudu dovolacího. To bude platit vždy za předpokladu, že

---

⁷¹SCHELLEOVÁ, Ilona a kol., Civilní proces. Praha: Nakladatelství Eurolex Bohemia, 2006, str. 486.

se v mezidobí nezměnil skutkový stav věci natolik, že názor dovolacího soudu nemůže být aplikován.⁷²

Ve zrušujícím rozhodnutí nerozhoduje dovolací soud o nákladech řízení. Ty spadají pod rozhodnutí soudu, kterému byla věc vrácena. Naopak tam, kde se další průběh řízení nepředpokládá, kde tedy dovolací soud napadené rozhodnutí změnil anebo řízení zastavil, rozhodne sám o nákladech řízení, a to souhrnně jak o nákladech řízení dovolacího, odvolacího i prvoinstančního soudu.

V posledním ustanovení, které se týká dovolání, je zakotvena právní ochrana třetí osoby, jejíž právní poměry nesmí být dovolacím rozhodnutím zasaženy. Změna či zrušení pravomocného rozsudku odvolacího soudu představuje značný zásah do právní jistoty, což se může dotknout právě osoby, která nebyla ani původním účastníkem řízení, která ale odvíjí svá práva a povinnosti vyplývající z napadeného rozhodnutí. Zákon proto stanoví, že rozhodnutí dovolacího soudu nesmí narušit právní jistotu a právní poměry takovéto třetí osoby.

---

⁷²JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha: Havlíček Brain Team, 2015, str. 209.

5 Související judikatura

V této kapitole je popsáno, jak se rozebíraná novelizace dovolání reálně projevuje v praxi.

5.1 Přípustnost dovolání

Jak již je zmíněno výše, nálezem Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 29/11 byl zrušen §237 odst.1 písm. c)⁷³ „nenárokové dovolání“ a to z důvodu, že pojem „závažný právní význam“ byl vymezen příliš vágně a Nejvyšší soud jej nepředvídatelně rozšiřoval či zužoval, což vedlo k nežádoucí nepředvídatelnosti práva.

V judikatuře se toto dalo vysledovat například na judikátech sp. zn. 30 Cdo 3368/2009 nebo sp.zn. 29 Cdo 5254/2007, kde je přímo řečeno: *„rozhodnutí odvolacího soudu nemusí mít první význam z hlediska rozhodovací činnosti vůbec, nýbrž nelze odmítat přípustnost dovolání, má-li právní otázka řešená v rozhodnutí odvolacího soudu význam pro rozhodnutí konkrétní věci, tedy podstatné je, že dotčené právní rozhodnutí je významné pro věc samu.“* Naopak v jiných judikátech NS ze stejného období, například sp. zn. 23 Cdo 2703/2010 nebo sp. zn. 23 Cdo 1398/2010 je řečen přesný opak, totiž, že *„předpokladem přípustnosti dovolání je, že rozhodnutí odvolacího soudu má zásadní právní význam nejen pro projednávanou věc ale pro rozhodovací činnost soudů vůbec.“* Tento očividný nesoulad byl tedy reflektován zmíněným nálezem Ústavního soudu a od 1. 1. 2013 již není zásadní právní význam podmínkou pro dovolání. Toto se promítlo například do judikátu sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, kde se přímo judikuje: *„..., že přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. není (od 1. ledna 2013) budována na kritériu zásadní právní významnosti napadeného rozhodnutí (uplatněném dovolatelem). Jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva: 1/ při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo 2/ která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo 3/ která je dovolacím soudem*

⁷³ Rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam zejména tehdy, řeší-li právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo která je soudy rozhodována rozdílně, nebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak; k okolnostem uplatněným dovolacími důvody podle §241a odst.1 písm. a) a §241a, odst. 3 se nepřihlíží.- znění zrušeného odstavce.

rozhodována rozdílně anebo 4/ která má být dovolacím soudem (jako dříve vyřešená právní otázka) posouzena jinak, pak je dovolání (s výjimkami dle § 238 o. s. ř.) přípustné bez dalšího.“

Předně je třeba si uvědomit, že při posuzování otázky přípustnosti dovolání (před novelizací) dle § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. Nejvyšším soudem, tento nutně musel vycházet z § 237 odst. 3, na což sám upozorňuje téměř v každém svém rozhodnutí, jímž dovolání odmítá, např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2007 sp. zn. 32 Odo 1667/2005 :*„Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. není založena již tím, že dovolatel tvrdí, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má ve věci samé po právní stránce zásadní význam. Přípustnost dovolání nastává tehdy, jestliže dovolací soud za použití hledisek, příkladně uvedených v ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé po právní stránce zásadní význam skutečně má. Z toho, že přípustnost dovolání je ve smyslu § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř. spjata se závěrem o zásadním významu rozhodnutí po právní stránce, vyplývá, že také dovolací přezkum se otevírá zásadně pro posouzení otázek právních (ať již v rovině procesní nebo z oblasti hmotného práva), navíc otázek zásadního významu (jiné otázky, zejména posouzení správnosti či úplnosti skutkových zjištění, přípustnost dovolání nezakládají).“*

Nejvyšší soud tedy neměl možnost zcela nahodilé diskrece, ale posouzení, zda má rozhodnutí odvolacího soudu zásadní právní význam či nikoliv, podroboval přezkumu ve světle ustanovení § 237 odst. 3 a své rozhodnutí byl vždy nucen řádně odůvodnit. Nejčastěji odkazem na svou vlastní judikaturu, čímž potvrzoval svébytné postavení v systému českého soudnictví. Je také třeba vzít na vědomí, že rozšiřování či zužování dovolacích důvodů a zároveň okrajování diskrečních pravomocí Nejvyššího soudu (byť v rámci zákona) by postavilo Nejvyšší soud do role pouhé třetí instance, a současně by rozhodně nepřispělo k jeho „odhlčení“ od náporu, s nímž se v současnosti potýká. Jakási nestabilita v rozhodování Nejvyššího soudu může být také spatřována ve snaze reflektovat rozhodování Ústavního soudu v dané problematice, kdy především některé negativní normotvorné zásahy nedosáhly vždy kýženého záměru.

Novelizace sice tedy ruší přípustnost nenárokového dovolání a kritérium zásadního právního významu, nicméně přejímá ustanovení § 237 odst. 3 o. s. ř., kdy především v posledním, čtvrtém bodě novelizovaného ustanovení §237, je

zakotveno: „Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu... je-li rozhodnuto v otázce, která má být dovolacím soudem (jako dříve vyřešená právní otázka) posouzena jinak“ a tím je tedy nadále do určité míry zachována diskrece Nejvyššího soudu při posuzování přípustnosti dovolání.

Nepřípustné je nyní dovolání i kvůli vadnému zjištění skutkového stavu věci. Před novelizací to ale možné bylo, jak je zřejmé například z později často citovaného judikátu sp. zn. 21 Cdo 65/2000, kde NS judikoval: „Dovolacím důvodem podle ustanovení § 241 odst. 3 písm. c) o.s.ř. lze napadnout výsledek činnosti soudu při hodnocení důkazů, na jehož nesprávnost lze usuzovat - jak vyplývá ze zásady volného hodnocení důkazů - jen ze způsobu, jak k němu soud dospěl. Nelze - li soudu v tomto směru vytknout žádné pochybení, není možné ani polemizovat s jeho skutkovými závěry.“ Po novelizaci je ale dovolání podané z těchto důvodů odmítnuto, jak se patrně z judikátu sp. zn. 33 Cdo 2689/2015: „...Dovolání proti potvrzujícímu výroku o věci samé také trpí vadami, neboť dovolatelkou užitá argumentace nevystihuje jediný možný dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci. Za uplatnění tohoto dovolacího důvodu nelze považovat právní oponenturu, založenou na předpokladu skutkového stavu jiného, než ze kterého vyšel odvolací soud. Právě takovou argumentaci však žalovaná předložila, napadla-li primárně skutkové zjištění, z něhož vyšel odvolací soud.“

I zde ale nastávají pochyby, jak případně řešit vadné skutkové zjištění soudů, pokud není přípustné dovolání a zda nepřípustnost dovolání opírající se o vadné skutkové zjištění nezakládá odepření možnosti projednání věci před Ústavním soudem. Tato záležitost byla již Ústavním soudem řešena v nálezu sp. zn. I. ÚS 3093/13, ze dne 17. 12. 2014 takto: „Jestliže dovolací soud zjistí, že dovolatel uplatnil jako dovolací důvod otázku skutkovou, tuto skutečnost nelze ztotožňovat s vadou dovolání spočívající v tom, že neobsahuje vymezení důvodu dovolání ve smyslu § 241b odst. 2 a 3 občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. ledna 2013. Odmítnutí dovolání z tohoto důvodu podle § 243c odst. 1 téhož zákona by proto znamenalo odepření přístupu stěžovatele k dovolacímu soudu i Ústavnímu soudu (pokud jde o ústavní stížnost proti rozhodnutí odvolacího soudu), a tím vedlo k porušení jeho práva na soudní ochranu podle čl.

36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.“

Z čehož by se dal usuzovat jistý rozpor mezi platným zákonem a žádoucí a funkční právní úpravou.

5.2 Podání dovolání

Do judikatury týkající se podání dovolání se změny po probírané novelizaci promítly hlavně do kladení většího důrazu na odbornost a formální náležitosti dovolání. Dovolatel musí explicitně uvést právní otázku, která má být předmětem posouzení nebo uvést, v čem spatřuje odchýlení odvolacího soudu od rozhodovací praxe soudu dovolacího.

Toto ustanovení je možno vysledovat například v rozhodnutí NS sp. zn. 28 Cdo 2206/2013, kde se výslovně říká, že *„k projednání dovolání přitom nepostačuje pouhá citace textu ustanovení § 237 o. s. ř. a § 241a odst. 1 o. s. ř., aniž by bylo z dovolání zřejmé, od jaké (konkrétní) ustálené rozhodovací praxe se v rozhodnutí odvolací soud odchýlil, která konkrétní otázka (dosud neřešená) hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je jím rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého) řešení se dovolací soud má odchýlit.“* Stejně tak NS rozhodl o odmítnutí z důvodů chybějícího jasného vymezení výše zmíněného např. v rozhodnutích: sp. zn. 29 Cdo 2394/2013, 22 Cdo 2932/2013, sp. zn. 33 Cdo 1366/2014, sp. zn. 22 Cdo 2043/2012, sp. zn. 22 Cdo 1725/2013, sp. zn. 33 Cdo 108/2013, sp. zn. 30 Cdo 1608/2013, sp. zn. 30 Cdo 1518/2013, sp. zn. 22 Cdo 2932/2013, či sp. zn. 28 Cdo 2206/2013 33 Cdo 108/2013 a mnohých dalších.

Tyto nápady jsou pro nedostatečné formální náležitosti hojně odmítány. Sleduje se tím zamezení přetíženosti Nejvyššího soudu nadměrným nápadem neodborně zpracovaných dovolání. Názory ohledně toho, zda tento požadavek není příliš přemrštěný a zda nejde až za hranice smyslu dovolání, se různí. Více se úvahami de lege ferenda na toto téma zabýváme v následující kapitole.

Nicméně ve smyslu tohoto požadavku je odmítnutí dovolání často přezkoumáváno Ústavním soudem. Ústavní soud dává opakovaně za pravdu spíše dovolatelům, jak lze dovodit z nálezu sp. zn. I.ÚS 354/15, ze dne 19. 11. 2015: *„...i Nejvyšší soud je při posuzování náležitostí dovolání povinen volit postup vstřícnější k právu účastníka na soudní ochranu. Odmítnutí dovolání pro*

nedostatek náležitosti znamená nezvratné odeření přístupu k dovolacímu soudu a meritorního přezkumu dovolání, které lze z pohledu ústavně zaručených práv jednotlivců akceptovat jen v případech podání nevyvolávajících žádné pochybnosti o své nedostatečnosti z pohledu základních zákonných náležitostí dovolání.“ I v nálezech sp. zn. II. ÚS 1257/15, ze dne 1. 10. 2015 či sp. zn. IV. ÚS 2278/14, ze dne 8. 4. 2015 Ústavní soud judikuje v pozitivním smyslu pro dovolatele. Hlavně pak v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1256/14, ze dne 18. 12. 2014 je řečeno přímo toto: *“Z odůvodnění napadeného rozhodnutí není zřejmé, zda Nejvyšší soud splnění předmětné podmínky považuje za splněné pouze v případě, že ona "ustálená rozhodovací praxe" je uvedena i spisovou značkou, nebo zda přehlédl část argumentace stěžovatelky uvedené v dovolání. Pokud se jedná o první variantu, nemůže takový přístup Ústavní soud hodnotit jinak, než přílišně formalistický, mající za důsledek zásah do práva dovolatele na spravedlivý proces.*“

Z toho vyplývá, že praxe zatím spíše ukazuje na nevhodnost požadavku přílišné formálnosti dovolání nebo respektive na, v těchto případech, nesprávné užití důvodu formální nekorektnosti jakožto odůvodnění odmítnutí dovolání.

5.3 Rozhodnutí NS o dovolání

Novela provedená zákonem č. 404/2012 Sb. se do rozhodování o dovolání promítla výrazným způsobem, a to jak do procesu rozhodování, kdy nově je umožněno Nejvyššímu soudu rozhodnutí bez senátu, pouze předsedou soudu nebo pověřeným soudcem v zákonem povolených případech, tak i do formy rozhodnutí o odmítnutí dovolání, v němž nyní nemusí být obsáhlé odůvodnění, ale postačí odůvodnit odmítnutí pouze stručně. Promítla se rovněž do pravomoci Nejvyššího soudu, který nově může napadené rozhodnutí soudu nižší instance nejen potvrdit, zrušit a vrátit k dalšímu projednání, ale nyní i změnit. Nakonec může NS nově také odložit nejen vykonatelnost, ale i právní moc napadeného rozhodnutí.

Z uvedených změn je Ústavním soudem řešena prakticky jen stručnost rozhodnutí o odmítnutí dovolání. Toto je možné vysledovat na nálezech sp. zn. II. ÚS 313/14, ze dne 15. 4. 2014, sp. zn. I. ÚS 1550/13, ze dne 13. 5. 2014 a nejnověji pak např. sp. zn. III. ÚS 3766/14, ze dne 12. 1. 2016 nebo sp. zn. II. ÚS 2312/15, ze dne 9. 2. 2016, kde je Nejvyšší soud kritizován pro nedostatečné odůvodnění odmítnutí dovolání. V posledně uvedeném nálezu se říká: *„Jedním*

z principů plynoucích z práva na spravedlivý proces podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a vylučujících libovůli v rozhodování je povinnost obecného soudu odůvodnit své rozhodnutí tak, aby z něho byly patrné konkrétní důvody, které jej vedly k vyřčeným právním závěrům. Tento princip se přitom vztahuje i na usnesení dovolacího soudu.“

Změny v rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu netýkající se odůvodnění odmítnutí odvolání se v praxi osvědčily zatím bez zásahu Ústavního soudu.

Jak již je zmíněno výše, Nejvyšší soud může napadené rozhodnutí nejen potvrdit, zrušit a vrátit zpět k dalšímu projednání, ale nyní i změnit. V praxi se ke změně napadeného rozhodnutí nepřiklání často, v rozhodnutích naprosto převládá zrušující princip.⁷⁴ V případech, kdy rozhodnutí odvolacího soudu změnit lze, NS nejvíce mění tato rozhodnutí tím způsobem, že uzná jako správné rozhodnutí soudu prvního stupně. Tento jev je možno vysledovat např. v judikátech sp. zn. 25 Cdo 1384/2015, 25 Cdo 195/2015 nebo sp.zn. 25 Cdo 1384/2015, kde v obdobných případech soud judikoval takto: „..., rozhodnutí odvolacího soudu není z hlediska uplatněného dovolacího důvodů správné. Vzhledem k ustanovení § 243d odst. 2 o. s. ř. dovolací soud změnil usnesení odvolacího soudu tak, že se rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzuje.“

Nejvyšší soud má samozřejmě možnost rozhodnutí i zcela změnit a ne jen potvrdit rozhodnutí soudu prvního stupně, což se uplatnilo např. na judikátech sp. zn. 21 Cdo 4512/2014, 21 Cdo 2709/2014 nebo 26 Cdo 1078/2015, kde Nejvyšší soud vycházel ze zjištění instančně nižších soudů, na jejichž podkladu bylo možné rozhodnout. Toto zjištění je pak jasně uvedeno v rozhodnutí: „Vzhledem k tomu, že usnesení odvolacího soudu není správné, neboť spočívá na chybném právním posouzení věci, a protože na základě dosavadních výsledků řízení je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud napadené usnesení odvolacího soudu podle ustanovení § 243d písm. b) o. s. ř. změnil tak, že...“ Možnost NS napadené rozhodnutí změnit, pokud uzná za vhodné a pokud je to z předložených výsledků řízení možné, odráží princip hospodárnosti řízení tam, kde je zrušení a vrácení věci k dalšímu projednání netřeba.

Poslední změna, kterou novelizace zavedla, se promítla do možnosti Nejvyššího soudu odložit nejen vykonatelnost, ale i nyní i právní moc napadeného

---

⁷⁴ Od 1. 1. 2013 změnil NS rozhodnutí odvolacího soudu pouze méně než 90 případech, což je vzhledem k objemu vydaných rozhodnutí velmi málo častý jev.

rozhodnutí. K této možnosti se Nejvyšší soud neuchyluje často. O odložení právní moci ale rozhodl např. v usnesení sp. zn.30 Cdo 4549/2014, kde především zdůrazňuje: „..., že neshledá-li dovolací soud návrh na odklad vykonatelnosti důvodným, nevydává zvláštní rozhodnutí, a to ani v souvislosti s rozhodnutím o dovolání (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2006, sp. zn. 29 Odo 783/2005). Obdobně Nejvyšší soud nevydává zvláštní rozhodnutí ani v případě, že neshledá důvodným návrh na odklad právní moci.“ Čímž judikuje formu odmítnutí návrhu na odklad vykonatelnosti a právní moci napadeného rozhodnutí.

6 Úvahy de lege ferenda

Česká právní úprava institutu dovolání prošla od svého znovuzavedení zákonem č. 519/1991 Sb., kterým byl novelizován občanský soudní řád, mnohými změnami, které se dotýkaly zejména přípustnosti dovolání a dovolacích důvodů. Nejvýznamnější recentní změnou legislativní úpravy institutu dovolání byl právě rozebíraný zákon č.404/2012 Sb., který je účinný od 1.1.2013, a který změnil nejen přípustnost, či náležitosti dovolání, ale i proces rozhodování a zavedl do dovolacího řízení prvky revizního opravného systému. Podoba, kterou má dovolání nyní, je z mého pohledu teoreticky velmi zdařilá, leč některé nedostatky se v praxi projevují. Zatímco předešlá právní úprava tohoto institutu akcentovala nápravnou funkci dovolání a jeho dopad na jednotlivé případy, současně účinná úprava posunula poměr mezi nápravnou a sjednocovací funkcí více k rovnovážnému bodu a Nejvyšší soud má nyní o něco lepší základ právě pro sjednocování judikatury, což je jeho primárně zamýšlená funkce. Jako u všech změn, i v případě nové právní úpravy dovolání jsou některé inovace vnímány pozitivně, jiné části současně účinné úpravy vyvolaly několik otázek či pochybností.

6.1 Změny, které jsou vnímány kladně

V rámci hospodárnosti a efektivity dovolacího řízení byly rozebíranou změnou zákona zavedeny prvky revizního principu, které byly prakticky předpovídány již od zavedení tohoto institutu do českého právního řádu.⁷⁵ Na tento posun je třeba nahlížet jako na posun k lepšímu, neboť změna napadeného rozhodnutí v těch případech, kde může NS rozhodnout bez dalšího, je účelná a chrání dovolatele před dalšími soudními výdaji i časovými průtahy a zároveň posiluje pozici Nejvyššího soudu jakožto sjednotitele judikatury.

Další změna, týkající se možnosti Nejvyššího soudu odložit nejen vykonatelnost, ale nyní i právní moc napadeného rozhodnutí, je z mého pohledu také krok správným směrem, protože předchází situacím, kdy z právního postavení změněného napadeným rozhodnutím, počaly plynout následky, ale toto

---

⁷⁵BUREŠ, J., DRÁPAL, L., Dovolání podle občanského soudního řádu. Praha: C. H. Beck 1994, str. 120.

postavení mohlo být následně zrušeno či změněno rozhodnutím Nejvyššího soudu, což shledávám nejen jako žádoucí, ale i jako logické.

Změna umožňující v určitých případech rozhodnout o odmítnutí dovolání bez senátu, pouze pověřenou osobou nebo předsedou senátu, je krokem k efektivnějšímu a rychlejšímu procesu odmítnutí dovolání, s jehož nadměrným, velmi často neopodstatněným a formálně nedostačujícím, nápadem se Nejvyšší soud neustále potýká.

6.2 Změny, které jsou vnímány rozporuplně

Další změna byla provedena zrušením nenárokového dovolání, jejímž zavedením bylo sledováno, aby měl dovolatel větší právní jistotu a možnost předvídatelnosti práva v tom smyslu, že dovolání nebude Nejvyšším soudem odmítnuto pro nedostatečný právní význam. O tom, jak se tato změna v praxi projevuje, bylo psáno již výše. Také ponechání vadného právního posouzení věci jako jediného dovolacího důvodu je vnímáno sporně, jak bylo uvedeno v předešlé kapitole, i Ústavní soud se vyjádřil v tom smyslu, že pokud vada spočívá v chybném skutkovém zjištění věci, dovolání by nemělo být dovolateli odepřeno. V této souvislosti je ale třeba brát v potaz, že dle ustanovení §243c, odst. 2 je k přijetí usnesení o odmítnutí dovolání z důvodu nepřipustnosti dle ustanovení §237, zapotřebí jednomyslný souhlas všech členů senátu. Toto ustanovení tedy předchází situacím, aby o těchto případech svévolně rozhodoval jediný soudce, dokonce vyžaduje jednomyslnou shodu tří soudců, čímž snižuje možnost pochybení v rozhodování o nepřipustnosti z uvedených důvodů.

Jisté neshody a obavy pak také samozřejmě panují ohledně zvýšení nároků na dovolatele při formulaci dovolání, kde musí dovolatel jasně vymezit, v čem spatřuje odchýlení rozhodnutí odvolacího soudu od ustálené soudní praxe dovolacího soudu, která konkrétní otázka (dosud neřešená) hmotného či procesního práva má být dovolacím soudem vyřešena nebo je jím rozhodována rozdílně, případně od kterého (svého) řešení se dovolací soud má odchýlit.⁷⁶

Jako problematické se může jevit především jasné vymezení nejednotnosti v rozhodovací praxi, jelikož množství judikátů, které NS ročně vydá, je enormní a hledání nejednotností v nich by bylo velmi zdlouhavé až nereálné. Také

---

⁷⁶ Parafraze z rozhodnutí sp. zn. 28 Cdo 2206/2013 ze dne 9. 10. 2013.

požadavek na vymezení doposud neřešené právní otázky může být hodnocen, opět při objemu judikatury NS, jako neúměrný.

Dalo by se namítat, že tyto obavy se vzápětí mohou jevit jako liché, neboť dovolací soud není vymezením důvodu přípustnosti (ne dovolacím důvodem) vázán, a pokud existuje řádný dovolací důvod, Nejvyšší soud projedná dovolání i přes absenci některé z těchto náležitostí.

Jak ale vyplývá z předchozí kapitoly, neděje se tak vždy a Ústavní soud opakovaně ve svých nálezech potvrzuje, že nároky na formální náležitosti dovolání jsou mnohdy až neúnosné, odporující smyslu dovolání a ztěžující pozici dovolatele. A ačkoliv se domnívám, že dovolatel, potažmo jeho právní zástupce, by měl být schopen precizně formulovat dovolání a jasně uvést, v čem spatřuje vadné právní posouzení věci a naprosto souhlasím s názorem, že Nejvyšší soud by neměl být zahlcován formálně nedostačujícími a neodborně zpracovanými dovoláními, Nejvyšší soud by neměl nadužívat odmítnutí dovolání pro nedostatek formálních náležitostí tam, kde se jedná pouze o drobné nedostatky, nebo tam, kde je dovolací důvod zcela zřetelný a přípustný, ačkoliv formálně není dovolání zcela dostačující.

Z mého pohledu tedy toto není vada právní úpravy dovolání, naopak zde shledávám změnu jako účelnou a Ústavním soudem vytýkané odmítnutí pro nedostatek formálních náležitostí vnímám spíše jako výtku směřovanou Nejvyššímu soudu v několika konkrétních případech, nikoliv jako poukázání na nedokonalou právní úpravu dovolání.

V kontrastu s někdy až neúměrným požadavkem na formálnost dovolání jsou naopak až příliš stručná odůvodnění odmítnutí dovolání. Možnost rozhodnout o odmítnutí dovolání pouze se stručným odůvodněním byla zavedena spolu s možností nerozhodovat o odmítnutí dovolání v senátu v zákonem určených případech. Tato možnost stručného odůvodnění je sice v rámci hospodárnosti řízení a odlehčení zahlcení Nejvyššího soudu dobrým nápadem, který ale v praxi vede k některým nedůsledným a nejasně formulovaným odmítnutím dovolání, což se promítá i do nálezů Ústavního soudu. Pokud si tedy chce nadále dovolací soud ponechat možnost stručného odůvodnění odmítnutí dovolání, měl by v těchto odůvodněních být více důsledný.

Z mého pohledu je ale možnost stručného odmítnutí odvolání pozitivní změnou v právní úpravě dovolání především z toho důvodu, že kvůli obrovskému

množství rozhodnutí, které musí Nejvyšší soud každoročně vydat, by bylo obšírné a podrobné odůvodňování všech odmítnutí odvolání, neúnosným zdržujícím faktorem. Stejně jako v předchozím případě mám za to, že nálezy Ústavního soudu, které Nejvyššímu soudu vytýkají nedostatečnou podrobnost v odmítnutí odvolání, nereflktují nikterak vadnou právní úpravu této záležitosti, pouze určité konkrétní případy, kde k tomuto pochybení došlo.

Poslední reflektovaná změna, která byla novelizací realizována, se týká zavedení šestiměsíční lhůty pro rozhodnutí o odmítnutí dovolání (§243c odst.1 o.s.ř.). Tato změna měla dovolateli poskytnout jistotu v tom smyslu, že o jeho případě bude jednáno a o odmítnutí případně rozhodnuto v určitém čase a zamezuje těm situacím, kdy dovolatel čekal rok i více pouze na rozhodnutí o odmítnutí dovolání. V praxi ale toto ustanovení lhůty pro rozhodnutí o odmítnutí dovolání vytváří nežádoucí nátlak na Nejvyšší soud. Také z tohoto důvodu byl vytvořen další návrh na novelizaci dovolání, který postihuje právě tento problém.

6.3 Návrh na novelizaci

Z mého pohledu poměrně překvapivý první návrh na novelizaci dovolání se netýká ani Ústavním soudem kritizovaného odmítání dovolání pro nedostatek formálních náležitostí, ani dovolacích důvodů, ale právě odstranění šestiměsíční lhůty vztahující se k odmítnutí dovolání (§ 243c odst. 1 o. s. ř.). V prosinci 2015 byl Ministerstvem spravedlnosti zpracován první nástin návrhu na další novelizaci dovolání. Navrhovaná změna spočívá v přenesení rozhodovací pravomoci o přípustnosti dovolání na soudy odvolací. Otázkou zůstává, v jaké míře je vhodné a potřebné přenést rozhodování o přípustnosti dovolání na soudy odvolací. Vychází se z teze, že odvolací soud je již seznámen se skutkovým a právním stavem věci a dokáže tak odhadnout, zda je dovolání přípustné a účelné.⁷⁷

Jako vzor pro tuto změnu si Ministerstvo spravedlnosti vzalo rakouskou a též německou právní úpravu dovolání, podle které o přípustnosti dovolání rovněž rozhodují soudy odvolací. Navrhuje se, aby o přípustnosti dovolání rozhodl odvolací soud již v rozhodnutí, kterým řízení u odvolacího soudu končí, stejně jako je tomu v Rakousku a Německu. Rovněž by musel odvolací soud ex ante předjímat, z jakých důvodů se bude účastník dovolávat. Tento návrh je zatím

---

⁷⁷VRCHA, P., online zdroj dostupné k 15. 3. 2016 z <http://vrcha.webnode.cz/news/ode-zdi-ke-zdi-aneb-dalsi-snaha-o-novelizaci-dovolaciho-řízení/>.

pouze nastíněním možné změny, nedá se tedy zatím s jistotou říct, jestli dojde k jeho schválení, popřípadě jaký by měl na dovolací řízení dopad.

6.4 Shrnutí

Změna koncepce institutu dovolání byla provedena především za účelem zjednodušit a zrychlit proces rozhodování o dovolání, odlehčit Nejvyššímu soudu od nánosů agendy a upevnit pozici Nejvyššího soudu jakožto sjednotitele judikatury. Ve smyslu posílení pozice Nejvyššího soudu byla tato změna dle mého názoru kvalitní a přinesla očekávaný efekt.

V oblasti zefektivnění a zrychlení procesu rozhodování se také projevila nová právní úprava pozitivně, ze statistik vyplývá, že zatímco například před novelizací, v roce 2012, bylo vyřízeno 5000 nápadů dovolání, v roce 2015 toto číslo činilo 5800 vyřízených nápadů.

Největším problémem tak nadále zůstává přehlcenost Nejvyššího soudu nápadem dovolání. Ze statistik lze vyčíst, že počet dovolání každým rokem stoupá. Pro srovnání: v roce 2012 činil nový nápad dovolání 3914 případů, v roce 2013 to již bylo 4444 případů, v roce 2014 pak 5462 případů a nakonec rok 2015, kdy bylo Nejvyšším soudem pod agendou Cdo přijato rekordních 5757 nápadů dovolání.⁷⁸ Při hodnocení takovýchto statistik je ale třeba brát v potaz také fakt, že se do nich promítá nejen právní úprava dovolání, ale také skutečnost, že od roku 2014 je v účinnosti zákon č. 89/2012, nový občanský zákoník a je třeba nově sjednocovat judikaturu právě v oblastech, které tento zákon měnil.

Možné řešení tohoto problému zahlcení nápadem dovolání by tkvělo v personálních změnách a zvýšení počtu soudců Nejvyššího soudu. Tato změna by ale byla značně ekonomicky nevýhodná a navíc by nepředcházela enormnímu množství vydaných rozhodnutí. Z čehož vyplývá, že jediný možný způsob jak vyřešit tuto situaci, kdy je Nejvyšší soud využíván jako klasická 'třetí instance', vede opět skrze změnu legislativní úpravy institutu dovolání.

---

⁷⁸ Statistické údaje byly získány z informačního systému Nejvyššího soudu České republiky.

7 Závěr

Zatímco úvahy de lege ferenda směřovaly k dovolání (potažmo jeho právní úpravě) jako takovému, v závěru bych se krátce zamyslela nad tím, jakou úlohu má ve své rozhodovací činnosti plnit Nejvyšší soud právě skrze dovolání. Ideálně by to měla být úloha sjednotitele judikatury a NS by měl ve svých dovolacích rozhodnutích udávat směr, jehož by se měly držet soudy nižších instancí, a podle kterého by měly ve své činnosti rozhodovat. Měl by vytvářet kvalitní judikaturu, zaobírat se doposud neřešenými případy nebo případy, kde existují různé právní názory u soudů nižších instancí. Jeho funkce by měla být až akademická. A ačkoliv právní úprava dovolání v ČR je z mého pohledu zdařilá, jak jsem již zmínila výše, a probíraná změna byla změnou pozitivní, co se týče upevnění pozice NS jakožto sjednotitele judikatury, v důsledku NS tento svůj úkol plní lépe než před zavedenou změnou, ale stále ne v takové míře, v jaké by ideálně měl. V rámci dovolání nadále převažuje jeho nápravná funkce a funkce sjednocovací je potlačena, ačkoliv se po zavedené novelizaci poměr mezi těmito funkcemi lehce vyrovnal.

Největším problémem zůstává přehlcenost NS nápadem dovolání, NS je pak nucen vydávat obrovské množství rozhodnutí ročně a je v neustálé časové tísní, což jde na úkor kvality těchto rozhodnutí a to následně reflektuje i Ústavní soud. Tisíce nápadů musí NS odmítnout, i přesto, že je povinné zastoupení dovolatele zástupcem s právním vzděláním, což by mělo implikovat schopnost zástupce rozlišit, zda je dovolání přípustné, či nikoliv. V dalších tisících nápadů ročně musí NS rozhodnout. Výsledkem je pak nepřehledná judikatura a rozhodnutí, která jsou často jen lehce pozměněna v detailech, ale po právní stránce prakticky kopírována, což devalvuje činnost NS jakožto vrcholného soudního orgánu České republiky.

Za přínosnou bych považovala určitou filtraci nápadů dovolání, aby NS mohl skutečně plnit onu funkci sjednotitele judikatury a vynášet pouze kvalitní a právně zásadní rozhodnutí, jak se z jeho postavení očekává. Již ve zmiňované novele č. 404/2012 Sb. je jasně patrná snaha klást vyšší nároky na dovolatele a na formální náležitosti, které má dovolání mít, aby se od kvantity tendovalo více ke kvalitě. A také je jasně patrná tendence posílit onu sjednocovací funkci, kterou má Nejvyšší soud skrze dovolání plnit.

Mělo by být předmětem akademických debat, zda je nutné toto ještě více vyprofilovat, zda například požadovat vyšší kvalifikaci právního zástupce dovolatele, či zda zvýšit soudní poplatky za dovolání tak, aby se potenciální dovolatel uchýlil k možnosti dovolání pouze v opravdu vážných a právně významných případech. Určitým řešením by pravděpodobně bylo i zmiňované přesunutí rozhodování o přípustnosti dovolání na odvolací soudy, po vzoru německé a rakouské právní úpravy dovolání, které již zpracovává Ministerstvo spravedlnosti.

Otázkou také zůstává, zda nastíněná plánovaná novelizace vůbec proběhne, a pokud ano, zda bude ku prospěchu. Jestli za cenu odlehčení Nejvyššího soudu od nápadu dovolání má být tento soud okleštěn o diskreci ve vztahu k rozhodnutí o přípustnosti dovolání a také, zda by vůbec měly samy odvolací soudy rozhodovat o tom, které jejich rozhodnutí je vhodné k přezkumu a které nikoliv.

S jistotou lze však konstatovat, že další vývoj dovolání, jeho legislativní úpravy a postavení Nejvyššího soudu, který skrze dovolání vykonává zásadní funkci vrcholného soudního orgánu pro české civilní právo, bude zajímavé sledovat i do budoucna.

8 Resumé

The appellate review is very eminent part of the Czech civil procedure. It has got two main functions, the first is to unificate Czech civil law through judications of the Supreme Court and the second function is the remedy of the single verdicts of lower courts.

The main aim of this diploma thesis is to describe current legal regulations of appellate review and compare it to previous valid legislation. Appellate review is an extraordinary remedy in Czech civil procedure and some of its parts were changed due to novelization in 2013. This thesis describes appellate review and especially the changes which came with the new legislation.

This thesis can be divided in two parts. Part one is focused on theoretical and historical view of the subject, places it in order (in structure of Czech appeals) and points out the theoretical base of it. The historical part describes the evolution of appeals in Czech territory, begins in 1781 with Civil Procedural Code of Josephs the II., follows the progression of appeals and especially appellate review and its forms up to nowadays.

The second part is focused on practical side of appellate review, describes current legislation and its comparison to previous one, which was valid until 31.12.2012. The second part also describes judications of the Supreme Court and findings of the Constitutional Court in context with appellate review and its recent changes.

The thesis ends with thoughts and reflections about appellate review, its function in Czech civil procedure and also reflections about the Supreme Court and visions what could possibly lead to an ideal situation in this area.

Seznam zdrojů a použité literatury

Knižní tituly

ADAMOVÁ, K., RIEGROVÁ, B., SKŘEJPKOVÁ, P., SOUKUP, L., ŠOUŠA, J., Dějiny českého soudnictví do roku 1938. Praha: LexisNexis, 2005, ISBN 90-86920-07-0

BUREŠ, J., DRÁPAL L., Dovolání podle občanského soudního řádu. Praha: C.H.Beck, 1994, ISBN 80-7049-087-X

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol., Občanský soudní řád: komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2009, 2 sv. Velké komentáře, ISBN 97880-7400-107-9

GEŠKOVÁ, K., Dovolanie v civilnom procese. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2010. xiii, 237 s. Beckova edícia právne inštitúty. ISBN 978-80-7400-166-6

JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V., RUNDOVÁ, A., Mezníky českých právních dějin. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005. ISBN 978-80-7380-251-6

JIRSA, J. a kol., Občanské soudní řízení, soudcovský komentář podle stavu k 1. 1. 2015, Kniha IV. Praha:Havlíček Brain Team, 2015, ISBN 978-80-87109-51-6

KINDL, M., ŠÍMA A. a DAVID O., Občanské právo procesní. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, ISBN 8086898-47-4

KNOLL, V.; SMRŽOVÁ, P.; ZBORNÍKOVÁ, A., Vybrané mezníky českých právních dějin. Pelhřimov: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2002, ISBN 978-80-7380-155-7

SCHELLEOVÁ, I. a kol., Úvod do civilního řízení. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2005, ISBN 80-86861-81-3

SCHELLEOVÁ, I., Český civilní proces, vysokoškolská právnická učebnice. Praha: Linde, 1997, ISBN 80-7201-065-4

STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA P., Civilní proces a organizace soudnictví. Brno: nakladatelství Doplněk, ISBN 80-7239-155-0

WINTEROVÁ, A., MACKOVÁ, A. a kol., Civilní právo procesní. Praha: Linde, 2014, ISBN 978-80-7502-076-5

WINTEROVÁ, A., Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice, 6. aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0

ZAHRADNÍKOVÁ, R. et al., Civilní právo procesní. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, ISBN 978-80-7380-437-4

Odborné články

ZAHRADNÍKOVÁ, R., Dovolací řízení po novele občanského soudního řádu ve světle slovenské, německé a francouzské právní úpravy. Časopis Obchodní Právo. 2013, (1): s. 20. ISSN 1210-8278

PAVLIŠ, T. a DEDUCH J., Ohlédnutí po roce účinnosti nové právní úpravy civilního dovolání. In Právní rozhledy. 2014(5): str. 153

Jurisprudence. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, 7. ISSN 1802-3843 , str. 22

Právní předpisy

Zákon č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních (civilní řád soudní)

Zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních (občanský soudní řád)

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Zákon č. 519/1991 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád a notářský řád

Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád)

Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 238/1995 Sb., kterým se mění a doplňuje občanský soudní řád

Zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění občanský soudní řád

Zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)

Zákon č. 404/2012, kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Online zdroje

ČESKO. Jednací řád Nejvyššího soudu ČR [online]. Brno, 2003, [cit. 2016 -25-02]

[http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/\\$FILE/RS_jr2002](http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/0/b3f4a3b376ec3f0ac1257712004325b8/$FILE/RS_jr2002)

VRCHA, P.; Ode zdi ke zdi, aneb další snaha o novelizaci dovolacího řízení, [online]. 2015 [cit. 2016-19-03]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/ode-zdi-ke-zdi-aneb-dalsi-snaha-o-novelizaci-dovolaciho-rizeni/>

KAVKOVÁ, K.; Změny institutu dovolání v civilním řízení, EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo [online]. 2012 [cit. 2016-03-03]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zmeny-institutu-dovolani-v-civilnim-rizeni-87976.html>

ZAHUMENSKÝ, D.; Nenastal čas znovu zrušit nenárokové dovolání v civilních věcech? , JINEPRAVO.CZ, [online]. 2014 [cit. 2016-01-03]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2014/06/david-zahumensky-nenastal-cas-znovu.html>

Vyhledávání souvisejících judikátů skrze stránky [http://profipravo.cz/index.php?page=search&searcharraylist\[offset\]=0&search=dovolani&search-all=&stem=&search-category=9&csum=4d490ab7](http://profipravo.cz/index.php?page=search&searcharraylist[offset]=0&search=dovolani&search-all=&stem=&search-category=9&csum=4d490ab7)

a

http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/WebSpreadSearch

Kvalifikační práce

STAŇKOVÁ, V.; Dovolání v civilním soudním řízení. Plzeň, 2015. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce JUDr. Miloslav Ungr.

HORNOCHOVÁ, D.; Přípustnost dovolání a dovolací důvody v judikatuře Nejvyššího soudu. Brno, 2013. Masarykova univerzita v Brně.

Judikatura

Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 354/15, ze dne 19. 11. 2015

Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 313/14, ze dne 15. 4. 2014

Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 1550/13, ze dne 13. 5. 2014

Nález Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 3766/14, ze dne 12. 1. 2016

Nález Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 2312/15, ze dne 9. 2. 2016

Nález Ústavního soudu sp. zn. I.ÚS 3093/13, ze dne 17. 12. 2014

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3368/2009, ze dne 20. 11. 2009

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 5254/2007, ze dne 25.11. 2009

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 2703/2010, ze dne 25.11. 2011

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1398/2010, ze dne 15.12.2010

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1172/2013, ze dne 30.5.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Odo 1667/2005 , ze dne 19. 4. 2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 21 Cdo 65/2000, ze dne 2.1.2001

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 33 Cdo 2689/2015, ze dne 27.1.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 28 Cdo 2206/2013, ze dne 9.10.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 29 Cdo 2394/2013, ze dne 25.9.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 22 Cdo 2932/2013, ze dne 15.10.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 1366/2014, ze dne 16.4.2014

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2043/2012, ze dne 25.3.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 1725/2013, ze dne 29.4.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 108/2013, ze dne 19.6.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1608/2013, ze dne 31.7.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1518/2013, ze dne 30.8.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2932/2013, ze dne 15.10.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 28 Cdo 2206/2013, ze dne 9.10.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Cdo 108/2013, ze dne 27.2.2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.25 Cdo 1384/2015, ze dne 10.9.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 195/2015, ze dne 25.3,2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 25 Cdo 1384/2015, ze dne 10.9.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 21 Cdo 4512/2014, ze dne 11.2.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 21 Cdo 2709/2014, ze dne 2.10.2014

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn. 26 Cdo 1078/2015, ze dne 23.4.2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp.zn.30 Cdo 4549/2014, ze dne 17.2.2015